

บทที่ 2

ขอบเขตและปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

2.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อ ค.ศ.1949 นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงมากท่านหนึ่ง คือ Edwin H. Sutherland ได้เรียกอาชญากรรมชนิดหนึ่งว่า "White Collar Crime" ซึ่งแปลว่า "อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว" โดยหมายถึงการกระทำผิดโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีเกียรติยศชื่อเสียง มีสถานภาพสูงในสังคม และใช้วิถีทางของอาชีพในทางธุรกิจมากกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง¹ หรือเป็นการกระทำ ความผิดทางอาญาโดยบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางอาชีพของเขาเหล่านั้น² หรือผู้กระทำผิดได้ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญที่ตนมีอยู่มาเป็นส่วนสำคัญในการกระทำผิดนั้น ซึ่ง Edwin H. Sutherland ได้รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องอาชญากรรมของชนชั้นสูง (White Collar Crime) หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ต่อสมาคมสังคมวิทยาแห่งอเมริกา โดยที่รายงานดังกล่าวได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งในแง่รูปแบบและวิธีการของบรรดาบริษัทหรือกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ต่างๆ³

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

Edel Hertz อดีตหัวหน้าหน่วยป้องกันการฉ้อโกงในแผนกคดีอาญาของกระทรวงยุติธรรม สหรัฐอเมริกา (Praed Section of the Criminal Division of the U.S. Department of Justice) ได้พบว่าแนวคิดของซีทเธอร์แลนด์ค่อนข้างจะเข้มงวด จึงได้ให้ความหมายของคำว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำผิดต่อกฎหมายหรือจำพวกของความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่กำลังกาย แต่เป็นการปกปิด หลอกลวง ข้อฉล เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราหรือ

¹ Edwin H. Sutherland, White Collar Crimes (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1961), p. 9-10.

² วีระพงษ์ บุญโญภาส, "อาชญากรรมทางธุรกิจ VS อาชญากรรมธรรมดา," ทนายประจำบ้าน 3, 31 (ตุลาคม 2530) : หน้า 28.

³ William Chambliss, "White Collar Crime and Criminology," Contemporary Sociology, Vol.13, No. 2 (March 1984) : p. 161.

ทรัพย์สิน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระเงินหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อให้ได้รับความได้เปรียบของบุคคล หรือธุรกิจ⁴

Edward J. Barnes นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ให้ความหมายไว้ว่า พวกกระทำผิดทางเศรษฐกิจ คือ พวกขโมยเงินฉกฉวยโอกาส คอยทำลายสถาบันทั้งสถาบันทางภาคเอกชน และสถาบันของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมและสภาพแวดล้อม⁵

สเกอร์เกอร์ และซอร์ท ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ อาชญากรรมที่ทำเพื่อองค์การ เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยการละเว้นหรือการลงมือกระทำ และเป็น การกระทำโดยบุคคลคนเดียว หรือบุคคลในองค์การที่ถูกกฎหมายตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินการขององค์การแต่ก่อให้เกิดผลกระทบทางร่างกาย สุขภาพ หรือทางเศรษฐกิจต่อลูกจ้าง ลูกค้า หรือประชาชนทั่วไป

สตีเวน บ็อกซ์ นักอาชญาวิทยา ได้ขยายนิยามของสเกอร์เกอร์และซอร์ท ให้ครอบคลุม ถึงการกระทำที่ผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายแพ่งและกฎหมายปกครองด้วย ไม่ใช่เฉพาะที่ผิดกฎหมาย อาญาเท่านั้น

โยชิโอะ ซูซูกิ (Yoshio Suzuki) นักอาชญาวิทยาชาวญี่ปุ่น ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแห่งสหประชาชาติ ที่ตั้งอยู่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ได้ให้ความหมายไว้ว่า "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นอาชญากรรมที่เป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ทั้งเป็นการทำลายการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของชาติ"⁶

⁴ Haskell Martin R. and Yablonsky Lewis, *Criminology : crime and Criminiality* (Boston : Houghton Mifflin Company, 1983), p. 377.

⁵ Edward J. Barnes, Identification, Investigation and Prosecution of Economic Crime, 15 UNAFEI Resorce Material series.

⁶ Yoshio Suzuki, The Role of Criminal Law in the Control of Trial and Economic Offenses, 15 UNAFEI Resorce Material Series, p. 195.

U.S. CHAMBER OF COMMERCE ได้ให้คำนิยามของความผิดทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า "White Collar Crimes" ไว้ว่า เป็นการกระทำที่มีลักษณะใช้มายุบาย หลอกลวง และการปกปิดอำพรางและไม่พึงพาการใช้กำลังประทุษร้าย ความรุนแรงและการขู่เข็ญ ซึ่งอาจกระทำโดยบุคคลเดียวกันหรือหลายคนซึ่งร่วมกันคบคิดอุบายและวางแผนมาอย่างดีแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน ทรัพย์สิน หรือบริการต่างๆ โดยไม่ต้องชำระเงินหรือค่าบริการต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ธุรกิจหรือผลประโยชน์ส่วนตัว และโดยปกติจะหมายถึงความผิดที่ได้กระทำโดยบุคคลที่มีอำนาจทั้งทางธุรกิจและราชการ และการกระทำที่ไร้จริยธรรมของบุคคลในองค์กรต่างๆ⁷

คณะกรรมการสมาคมทนายความของอเมริกัน ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ" คือ พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย มีการแสดงออกที่ไม่รุนแรง ส่วนมากเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการหลอกลวง การปลอมแปลง การปกปิดซ่อนเร้น การยักยักย้ายถ่ายเท การละเลยต่อหน้าที่ หรือการใช้อุบายที่ผิดกฎหมาย⁸

ดร. จิรนิติ หะวานนท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำอันละเมิดต่อกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศ⁹

นายคณิน บุญสุวรรณ ได้กล่าวว่า "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง หรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายห้ามหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม"¹⁰

⁷ Magaret Kenda, Crime Prevention Manual for Business Owners and Managers, 1st Printing N.Y. U.S.A.

⁸ Final Report of the American Bar Association, Justice. of Criminal Section. Committee of Economic Offenses, December 30, 1976 , p.31.

⁹ วีระพงษ์ บุญโญภาส, "รายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการวิจัย โครงการ 1.1 ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," 15 ธันวาคม 2530, หน้า 6.

¹⁰ คณิน บุญสุวรรณ "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ" การสัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (6 มีนาคม 2529), หน้า 3.

พลตำรวจโท ณรงค์ อัคราชน ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ และนอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย¹¹

นายประภัสร์ ศรีสัตยากุล ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายธนาคารกสิกรไทย ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคำนิยามของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่าควรจะมีขอบเขตในลักษณะการผสมผสานคำนิยามอย่างแคบและคำนิยามอย่างกว้างรวมกัน โดยคำนิยามอย่างกว้างควรจะมีขอบเขตที่กำหนดโดย NORM ซึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะแวดล้อมของธุรกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศ¹²

นักอาชญาวิทยาของไทยบางท่านเห็นว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวเนื่องกับความอยู่ดีกินดีของประชาชนทั้งประเทศเป็นการทำลายความเป็นธรรมในสังคม เพราะคำว่า เป็นธรรม นั้น หมายถึง การแบ่งส่นปันส่วนสรรพสิ่งต่างๆ รวมทั้งเครื่องอุปโภค บริโภค ซึ่งเป็นผลให้มวลสมาชิกในสังคมเกิดความอยู่ดีกินดี¹³

ความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจสรุปได้ว่า อาชญากรรมทางธุรกิจ คือ การกระทำความผิดต่อกฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดตามกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและมีความรู้¹⁴

สังคมจะต้องมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ แต่ก็จะต้องมีการฝ่าฝืน แต่เมื่อกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้าย ก็จะเป็นการประกอบอาชญากรรม และอาชญากรรมจะเป็นปรากฏการณ์อย่าง

¹¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส "รายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการวิจัย โครงการ 1.1 ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," 15 ธันวาคม 2530, หน้า 6.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

¹³ อรรถนพ ชูบำรุง, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ," หน้า 81.

¹⁴ วีระพงษ์ บุญโญภาส, "รายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการวิจัย โครงการ 1.1 ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ," หน้า 7.

หนึ่งของสังคมที่ทุกสังคมจะต้องมี เมื่อสังคมมีการพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสารโทรคมนาคม การประกอบธุรกิจก็มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อน การประกอบอาชญากรรมก็จะมีการพัฒนาไปเป็นรูปแบบใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งในปัจจุบันจะมีการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอยู่เป็นจำนวนมาก

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) มีความหมายทำนองเดียวกับอาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) และอาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial Crime) โดยลักษณะของการกระทำจะมีลักษณะเป็น (White Collar Crime) ซึ่งหมายถึงการกระทำผิดโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีเกียรติยศชื่อเสียง มีสถานภาพสูงในสังคมหรือชนชั้นสูงมีหน้ามีตาในสังคมมากกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจยังเป็นการกระทำผิดที่ได้อาศัยวิถีทางของอาชีพในทางธุรกิจมาประกอบการกระทำผิด หรือผู้กระทำผิดได้ใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือตำแหน่งหน้าที่ของตนที่มีอยู่มาเป็นส่วนสำคัญในการกระทำผิด โดยการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายเศรษฐกิจ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกำหนดโทษทางอาญาไว้ และกฎหมายเศรษฐกิจเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อที่จะควบคุม ซึ่งแนวทางส่งเสริม หรือจำกัดการกระทำหรือกิจการทางเศรษฐกิจ ผู้ฝ่าฝืนจึงต้องได้รับการลงโทษและได้ชื่อว่าเป็นผู้ก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีคุณสมบัติพิเศษคือมีภูมิหลังที่ดี เจลียวจฉลาด ใช้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงในการกระทำผิดที่ยากแก่การสืบสวนจับกุม พฤติกรรมในการกระทำผิดบางอย่างเมื่อเกิดขึ้นแล้วลักษณะของการกระทำจะไม่สร้างความรู้สึกโกรธแค้นให้แก่ประชาชนในสังคม เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่แฝงมากับวิถีชีวิตประจำวัน

ดังนั้น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงหมายถึงการกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงหรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำจะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายห้ามหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม ประกอบกับเมื่อพฤติกรรมของอาชญากรรมสามารถถ่ายทอดได้จากการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ ความนิยมชมชอบ การเลียนแบบ ประกอบกับการเบียดเบียน การกระทำซ้ำๆ และการกระทำที่ให้ผลตอบแทนน้อย โดยผลที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับสิ่งที่ได้เสียไป เมื่อนั้นจะเป็นการนำไปสู่รูปแบบของการประกอบอาชญากรรมที่เหมือนกันเพิ่มมากขึ้น

2.2 รูปแบบและประเภทของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้มีรูปแบบแตกต่างกันไป การจัดประเภทของการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงมีความจำเป็นเพื่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้เป็นไปได้โดยง่ายและเหมาะสม เพราะการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อนส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติ จึงต้องคำนึงถึงลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาเป็นปัจจัยในการหาวิธีการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และยังผลให้มีการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ คือ

1. มีเจตนากระทำผิดหรือเพื่อให้ได้ความสำเร็จเนื่องจากความหุนหันพลันแล่นของกฎหมายหรือนโยบายสาธารณะ
2. ปิดบังจุดประสงค์หรือเจตนา
3. ความน่าไว้วางใจของผู้กระทำผิด ความรู้ หรือความประมาทเลินเล่อของเหยื่อ
4. ความคุ้นเคยของเหยื่อในสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะมีลักษณะที่เป็นจริงและมีความพึงพอใจในธุรกิจ
5. ปกปิดการกระทำผิดโดย
 - 5.1 การป้องกันมิให้เหยื่อรู้ว่าเขาตกเป็นเหยื่อ
 - 5.2 เหยื่อเพียงส่วนน้อยจะมีปฏิกริยาโต้ตอบในสิ่งที่เกิดขึ้น และจะชดใช้ค่าเสียหายให้ หรือการกระทำอย่างอื่นชดเชยต่อเหยื่อที่ครุ่นแค้น
 - 5.3 มีการจัดทำเอกสารที่หลอกลวง หรือก่อตั้งสำนักงานที่เป็นองค์การ หรือสำนักงานของธุรกิจเพื่ออำพรางลักษณะที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น¹⁵

¹⁵ Herbert Edelhertz, Nature, Impact and Prosecution of White Collar Crime (Washington, C.C. : U.S. Government Printing Office, 1970), p. 12.

2.2.1 รูปแบบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

จากความหมายของคำว่า อาชญากรรม คือ พฤติกรรมที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญา โดยผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้าย และจากการฝ่าฝืนดังกล่าวทำให้ผู้กระทำจะต้องถูกลงโทษ¹⁶

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความแตกต่างจากอาชญากรรมธรรมดา ในเรื่องวัตถุประสงค์และรูปแบบของการกระทำ โดยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจผู้กระทำจะมีวัตถุประสงค์และความสามารถในการประกอบอาชญากรรมสูง แสวงหาประโยชน์ได้เงินเป็นจำนวนมาก ในขณะที่อาชญากรรมธรรมดาจะได้ผลตอบแทนเพียงเล็กน้อย ส่วนรูปแบบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะใช้เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร หรือความโลภของมนุษย์ การขาดความระมัดระวังของเหยื่อ แล้วนำโอกาสนั้นมาแสวงหาประโยชน์ โดยเหยื่อจะไม่ทันได้รู้ตัวว่าตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีรูปแบบตรงข้ามกับอาชญากรรมธรรมดาที่มักจะใช้กำลังหรือความรุนแรงในการประกอบอาชญากรรม

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีรูปแบบดังนี้

1. ต้องมีโอกาสในการกระทำความผิด มีการเตรียมการวางแผน ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าบุคคลทั่วไป หรือเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ หรือจากการประกอบอาชีพการงาน หรือจากการอาศัยความรู้ความสามารถมาเป็นโอกาสในการกระทำความผิด หรือได้เล็งเห็นถึงโอกาสที่จะกระทำความผิดได้มาก่อน

2. ผู้กระทำความผิดมักจะร่วมกันหลายคนหรือคล้ายกับรูปองค์กรทางอาชญากรรม โดยอาชญากรทำงานอย่างเป็นระบบ แบ่งหน้าที่กันทำ นับแต่ผู้ปลอม การนำไปใช้ การจัดหาให้ผู้อื่นหลงเชื่อ การเข้าถึงเหยื่ออย่างมีประสิทธิภาพ การสืบหาข้อมูล การจำหน่าย การแบ่งปันผลประโยชน์ แต่ยังไม่มิลักษณะของการมีอำนาจบังคับบัญชาควบคุมกันอย่างชัดเจน จึงมีรูปแบบคล้ายองค์กรอาชญากรรม แต่ทั้งนี้องค์กรอาชญากรรมก็สามารถประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน

¹⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาส, "ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ." วารสารกฎหมายธุรกิจ. 12, 2 (ตุลาคม 2531) : หน้า 31.

3. ผลของการกระทำความผิดมักเกิดขึ้นในระยะยาวและยากแก่การสืบสวนจับกุม เนื่องจากความเสียหายมีลักษณะเจือจางไปและไม่เห็นภาพพจน์ของความน่ากลัวของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบกับมีลักษณะปกปิด เห็นได้ไม่ชัดเจน จึงเป็นการยากแก่การสืบสวนสอบสวนและจับกุม อาทิเช่น ความผิดฐานปลอมเครื่องหมายการค้า ตำรวจจะทราบได้อย่างไรว่าของที่วางอยู่เป็นเครื่องหมายการค้าปลอม หรือเลียนแบบของที่แท้จริงของผู้อื่น ซึ่งต้องอาศัยเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริงเป็นคนนำไปชี้ ผลของการกระทำความผิดจึงเกิดขึ้นภายหลังและมีความเสียหายในระยะยาว

4. ความรู้สึกของประชาชนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการประกอบอาชญากรรมมีน้อย ซึ่งในระยะเริ่มแรกประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์น้อยกว่าอาชญากรรมธรรมดา เนื่องจากโดยลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้พบเห็นและไม่มีภาพลักษณ์ที่เขย่าขวัญน่ากลัว และความเสียหายของแต่ละบุคคลอาจมีเพียงเล็กน้อยจึงไม่เป็นปฏิปักษ์มาก แต่หากรวมความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแล้วก็จะเห็นว่ามี ความเสียหายจำนวนมาก

5. ผู้กระทำความผิดมักจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญ โดยมักจะมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ รู้ถึงระบบ วิธีการ จุดอ่อนจุดแข็ง ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ที่ลับซับซ้อนและโดยมากผู้กระทำความผิดมักจะเป็นผู้ที่อยู่ในวงการนั้น หรือเป็นผู้เคยทำงานกับเจ้าของกิจการนั้นมาก่อน หรือผู้กระทำความผิดมักใช้เทคนิคชั้นสูง หรือในบางครั้งก็เป็นนักกฎหมาย หรือมีนักกฎหมายคอยให้คำปรึกษา หรือให้ความช่วยเหลืออยู่

6. มักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับต่างประเทศหรือเรียกว่าอาชญากรรมข้ามชาติ จากลักษณะนี้ทำให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจหลุดพ้นไปจากกระบวนการยุติธรรมได้ และทำให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินคดี และความผิดมักจะมีเขตอำนาจศาลที่เกี่ยวข้องถึงสองเขตอำนาจศาลขึ้นไป

7. เป็นความผิดที่ไม่ใช้กำลังแต่จะใช้วิธีการปกปิด หลอกลวง ฉ้อฉล เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราหรือทรัพย์สิน กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดที่ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ใช้กำลังทำร้าย ไม่ใช้อาวุธ ไม่ใช้การข่มขู่ ไม่ใช้วิธีการที่ปรากฏชัดแจ้งว่าเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อประชาชนแต่เป็นการกระทำที่ใช้กลอุบายมุ่งเน้นในเรื่องของการแสวงหาประโยชน์ตอบแทนสูงสุด โดยเฉพาะเรื่องทรัพย์สิน มักมีพฤติกรรม เช่น ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นรวมทั้งของนายจ้าง องค์กรณีบุคคลทั้งเอกชนและรัฐ โดยวิธีการลัก ยักยอก หลอกลวง ต้มตุ๋น เป็นการกระทำที่สังเกตได้ยาก มีการอำพรางและปกปิดการกระทำความผิด แต่จะทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง

8. เป็นความผิดที่ไม่ชัดเจน ต่างกับความผิดธรรมดาที่มองเห็นชัดว่ามีคดีอาญาเกิดขึ้นแล้ว เช่น พบคนนอนไม่หายใจหรือมีรอยกระสุนปืนยิงทะลุท้ายทอย เมื่อตำรวจไปถึงที่เกิดเหตุก็สามารถตัดสินได้ทันทีที่มีความผิดฐานฆ่าคนตายเกิดขึ้นแล้วจะสอบสวนอย่างไร มีขั้นตอนลำดับก่อนหลังอย่างไรบ้าง เช่น การชันสูตรพลิกศพ พิมพ์ลายนิ้วมือ ตรวจอาวุธ ฯลฯ แต่ความผิดอาญาทางธุรกิจมิได้มีลักษณะเช่นนั้น แต่จะมีลักษณะที่ไม่สามารถมองเห็นความผิดได้ทันทีอย่างชัดเจนโดยมักมีความยุ่งยากในการสืบสวนสอบสวนร่องรอยต่างๆ ยากแก่การติดตาม ยิ่งถ้าการกระทำนั้นใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่ตำรวจจะสืบสวนสอบสวนคดีได้ กว่าจะรู้ว่ามีคดีอาญาเกิดขึ้นบางครั้งก็จะใช้ระยะเวลาช้านาน เช่น การกระทำโดยอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ เข้าไป Attack Software ซึ่งเป็นเรื่องซับซ้อนมาก หรือการปลอมเอกสารต่างๆ ก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์

9. การกระทำมักเกิดกับองค์กรของรัฐหรือนิติบุคคลเป็นส่วนใหญ่ โดยผู้เสียหายมักได้แก่หน่วยงานของรัฐ อาทิ กรมสรรพากร ธนาคาร บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทที่ประกอบธุรกิจการค้าที่มีกิจการใหญ่โต มี Goodwill แพร่หลาย สินค้าเป็นที่เชื่อถือของมหาชน เพราะผลตอบแทนจากการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้จะต้องให้ผลคุ้มค่า มีค่าตอบแทนสูง ซึ่งหากเป็นการกระทำต่อบุคคลธรรมดา ก็จะไม่ได้ผลไม่คุ้มกับวิชาความรู้ ความชำนาญ และแผนการที่ได้ใช้ในการกระทำผิด เว้นแต่จะเป็นการกระทำผิดต่อประชาชนหรือคนธรรมดาจำนวนมาก ซึ่งจะเกิดความยุ่งยากมากกว่าในการกระทำผิดและความเสี่ยงก็จะมีสูงกว่ามาก

10. มักเป็นอาชญากรรมที่ผู้กระทำจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมูลค่ามหาศาล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงินหรืออำนาจ เมื่อมีเงินมากอำนาจก็จะตามมาและเกิดเป็นกลุ่มอิทธิพลขึ้นทำให้ยากแก่การกวาดล้าง ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่มักจะมองข้าม คือ ผู้ประกอบธุรกิจที่ปฏิบัติตามกฎหมายกลับจะต้องเป็นฝ่ายเสียเงิน เสียภาษี และเสียเปรียบกลุ่มผู้ไม่สุจริต ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นฝ่ายได้เปรียบ เมื่อได้รับผลประโยชน์จากการกระทำเหล่านี้มากมายมหาศาล ก็ก่อให้เกิดอำนาจจากอำนาจเล็กก้าวไปสู่อำนาจสูงขึ้นโดยการเข้าสู่การเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ เพราะเมื่อก้าวไปเป็นการมีอิทธิพลทางการเมืองระดับชาติจะเป็นการเปิดโอกาสในการใช้อำนาจนั้นแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนกลับมาอีก

11. มักก่อให้เกิดอาชญากรรมอย่างอื่นติดพันเข้ามาด้วย เพราะการกระทำผิดประเภทนี้มักจะเป็นลักษณะขบวนการ หรือองค์การอาชญากรรม ต้องมีการสังสมทรัพยากรอื่นๆ ประกอบ เช่น กำลังคน กำลังอาวุธ มีอิทธิพลเป็นเครื่องหนุนหลังพร้อมจะแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในการกระทำผิดด้วยวิธีการรุนแรง เมื่อมีการทรยศหักหลังกันในขบวนการก็จะตัดสินกันด้วยชีวิต เช่น การสร้างสมกลุ่มอิทธิพลขึ้นมาซึ่งรู้จักกันในนามของเจ้าพ่อ เจ้าแม่ หรือ

กลุ่มแก๊งมาเฟีย (Mafia) ผลประโยชน์ที่ได้รับตอบแทนมักมีการหักหลังล้างแค้นเกิดการกระทำ ความผิดทางอาญาอย่างอื่นติดตามมา เช่น การลอบฆ่า การวางเพลิง การค้าอาวุธเถื่อน ฯลฯ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายเป็นส่วนมาก

12. เป็นการกระทำความผิดที่ประสงค์ต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเงิน ซึ่ง เป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบด้วยกฎหมายและกระทบถึงความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิต ของประชาชนในสังคม โดยลักษณะของความผิดกระทำไปก็เพื่อความมั่นคงทางธุรกิจการค้า การ หารายได้ การประกอบกิจการจะกระทบถึงความปลอดภัยของประชาชนและมักเกี่ยวพันถึงบุคคล ในราชการด้วย ซึ่งบ้านเมืองต้องเสียเงินมากมายในการปราบปรามรวมทั้งการติดตามความ เคลื่อนไหว และจับกุม

2.2.2 ลักษณะเฉพาะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากอาชญากรรมทั่วไป เนื่องจาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและจากการพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ซึ่งอาชญากรรมธรรมดาจะมีลักษณะดังนี้¹⁷

1. ต้องมีโอกาสในการกระทำความผิด มีการเตรียมการวางแผน
2. ผู้กระทำจะเป็นบุคคลคนเดียว หรือมีพรรคพวกร่วมกระทำด้วย
3. ผลของการกระทำความผิดส่วนใหญ่มักจะเกิดผลในทันที และเป็นผลที่สามารถ เห็นได้ในลักษณะของรูปธรรม
4. สร้างความรู้สึกโกรธแค้น ชิงชัง และหวาดกลัวให้กับประชาชน
5. ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถ เป็นพิเศษ
6. ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะกระทบถึงสิทธิในชีวิตร่างกายของผู้เสียหายโดยตรง

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะดังนี้

1. ต้องมีโอกาสในการกระทำความผิด มีการเตรียมการวางแผน
2. ผู้กระทำความผิดมักจะร่วมกันหลายคน หรือคล้ายกับรูปองค์กรอาชญากรรม

¹⁷ รายงานการบรรยายศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2537

3. ผลของการกระทำความผิดมักจะเกิดขึ้นในระยะยาวและยากแก่การสืบสวนจับกุม
4. ความรู้สึกของประชาชนที่เป็นปฏิกิริยาต่อการประกอบอาชญากรรมมีน้อย
5. ผู้กระทำความผิดมักจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญ
6. มักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับต่างประเทศ หรือเรียกว่าอาชญากรรมข้ามชาติ

RECKLESS นักอาชญาวิทยา ได้อธิบายลักษณะของอาชญากรรมเศรษฐกิจไว้ว่าบุคคลใดก็ตามที่ประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักจะมีลักษณะที่พบเห็นดังต่อไปนี้¹⁸

1. มักจะเป็นบุคคลที่มีภูมิหลังดีกว่า มีความเฉลียวฉลาดกว่าอาชญากรรมธรรมดา เป็นผู้ที่มีบุคคลิกภูมิฐาน หรือสร้างความเชื่อถือได้ง่าย เรามักจะมองอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่าเป็นผู้ที่แต่งกายเรียบร้อย White Collar หมายความว่า แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสะอาด อาจจะได้ดูผูกไท ซึ่งต่างจากคำว่า Blue Collar Crime ซึ่งในประเทศอังกฤษ หมายถึง อาชญากรรมที่กระทำลงโดยบุคคลธรรมดา เพราะกรรมกรในสมัยก่อนของอังกฤษมักจะสวมเสื้อผ้าสีน้ำเงินซึ่งคือที่มาของคำนี้

2. เป็นอาชญากรที่ใช้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นบุคคลที่เมื่อกระทำผิดแล้วยากต่อการสืบสวน เนื่องจากข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดอยู่ในความรู้ความสามารถในทางอาชีพที่ประกอบอยู่เท่านั้น

3. อาชญากรรมที่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกระทำลง มักจะไม่สร้างความหวาดกลัวหรือเข่าขวัญของประชาชนในช่วงเริ่มแรก ไม่มีภาพหวาดเสียวปรากฏแก่สายตาประชาชนและไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับสังคมและผู้เสียหาย ซึ่งการกระทำที่ไม่ชัดเจนในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่ประชาชนโดยตรงหรือโดยทันทีทำให้ผู้เสียหายไม่รู้สึกว่าได้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมแล้ว แต่กลับคิดว่าเป็นการเสียเปรียบในเรื่องของธุรกิจการค้าปกติเท่านั้น แต่ในช่วงผลสุดท้ายของความผิดแล้วความเสียหายจะเกิดขึ้นอย่างมหาศาล ความโกรธแค้นในระยะหลังอาจจะมีได้ แต่ในระยะแรกนั้นสังคมไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านกับอาชญากรรมประเภทนี้มากนัก

4. มีวิธีเปลี่ยนแปลงผลของความผิดหรือปิดบังความผิดของตนและพยายามไม่หลงเหลือหลักฐานไว้ให้จับกุม เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความซับซ้อน และมีการกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ใช้เวลานานพอสมควรจึงรู้ถึงความเสียหาย ทำให้การค้นหาหลัก

¹⁸ วีระพงษ์ บุญโญภาส, "รายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการวิจัย โครงการ 1.1 ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ," หน้า 11.

ฐานเป็นไปด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถปกปิด ทำลาย ซ่อนเร้นหลักฐานได้เป็นอย่างดี

5. ผู้ที่ประกอบอาชญากรรมประเภทนี้มักได้รับผลตอบแทนสูง และที่ร้ายที่สุดคือ มักมีชีวิตอยู่ท่ามกลางประชาชนคนดีทั้งหลายทั่วๆ ไปที่เป็นนักธุรกิจหรือประชาชนเพื่อประสงค์ที่จะแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้อย่างไม่มีใครสงสัยว่าเป็นอาชญากร

6. อาจมีการทำงานเป็นทีมหรือเป็นกลุ่ม เพราะการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักเกิดกับองค์กรที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีการจัดระเบียบการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน จึงทำให้เป็นการยากที่จะกระทำความผิดให้สำเร็จได้โดยลำพังคนเดียว

ดังนั้นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะเฉพาะผิดแปลกไปจากอาชญากรรมธรรมดาอยู่ 4 ประการ คือ

1. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มจะขยายตัวออกเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ
2. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะรวบรวมกันเป็นองค์กรอาชญากรรม
3. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะใช้ความรู้ความชำนาญในระดับสูงอันเป็นอุปสรรคต่อเจ้าพนักงานที่จะล่วงรู้จำนวนการทางธุรกิจ
4. การประทุษร้ายต่อสังคมของอาชญากรรมประเภทนี้มีลักษณะซุ่มลึก มองท้าวๆ ไปแล้วไม่เห็นผู้เสียหายเด่นชัด บางคนไม่รู้ตัวว่าเป็นผู้เสียหาย¹⁹

โดยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะพิเศษ เพราะผู้กระทำมักมีฐานะทางสังคม พฤติกรรมที่ผิดกฎหมายมักแสดงออกในลักษณะที่ไม่รุนแรง ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวง ปลอมแปลง ปิดบัง ซ่อนเร้น ยักยอก ถ้ายกถ่าย ละเลยต่อหน้าที่หรือใช้กลอุบายที่มิชอบด้วยกฎหมาย เป็นอาชญากรรมของชนชั้นสูง จะเกี่ยวกับการเงินเป็นส่วนใหญ่ แต่ต่อมาได้มีการศึกษาและขยายขอบเขตออกไปสู่อาชญากรรมที่มีความหมายกว้างขึ้นกว่า อาชญากรรมประเภท

¹⁹ เข็มชัย ชุตินวงศ์, รายงานอภิปรายเรื่อง “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย,” เอกสารสรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะ ชุดที่ 3 (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 1 สิงหาคม 2531), หน้า 3.

นี้เป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจส่วนรวม และมีได้จำกัดความว่า ผู้กระทำ ความผิดต้องเป็นบุคคลชั้นสูง²⁰

“อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ” , “อาชญากรรมทางธุรกิจ” หรือ “อาชญากรรมทาง พาณิชย” เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนโดยเฉพาะในสังคมเมือง ซึ่งอาชญากรรมดังกล่าวได้เกิดขึ้น ในประเทศไทยมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากกฎหมายหลายฉบับในอดีตที่วางหลักเกณฑ์เพื่อควบคุมอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้าขาย ซึ่งกฎหมายเศรษฐกิจเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงกิจกรรม หรือกิจการทางเศรษฐกิจเพื่อที่จะควบคุม ซึ่งแนวทาง ส่งเสริม หรือจำกัดการกระทำ หรือกิจการ ทางเศรษฐกิจ ผู้ฝ่าฝืนจึงเป็นผู้ก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ²¹ โดยวัตถุประสงค์ในการประกอบ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการประกอบอาชีพสูง เป็นสาเหตุในการส่งผล ให้เกิดการแสวงหาประโยชน์ได้เงินหรือทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก

จึงเห็นได้ว่าลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคม มี หน้าที่การงาน มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ชำนาญ และมีความสามารถในการประกอบอาชญา กรรมสูง โดยมุ่งหวังให้ได้รับประโยชน์ที่มีมูลค่ามหาศาล จึงเกิดปัญหาในด้านการป้องกันและการ ปราบปราม

2.2.3 ประเภทของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การแบ่งประเภทอาชญากรรมโดยอาศัยหลักทางสังคมวิทยาเข้ามาช่วยในการจัดกลุ่ม ของผู้กระทำผิด ลักษณะความผิด และปฏิกิริยาของคนในสังคมเกี่ยวกับความผิดนั้น จะเป็นการ นำไปสู่การวางแผนในการป้องกันอาชญากรรมได้อย่างเหมาะสม และนำไปใช้หาเหตุผลในการแก้ ไขปัญหา ซึ่งสามารถจำแนกประเภทของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ ดังนี้ คือ

²⁰ Fred A. Meyer, Jr. Ralph Baker, Determinants of Lawenforcement Policies (Toronto : Lixington Books, 1979) P. 99-100.

²¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, “กฎหมายเศรษฐกิจ,” รวมปาฐกถาเรื่องกฎหมายกับการพัฒนา บ้านเมือง เนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภักดิ์ : หน้า 28.

1. Occupational Crime เป็นอาชญากรรมที่ทำการโดยอาศัยโอกาสที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นได้ทั้งในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน โดยผู้ประกอบอาชญากรรมจะมีตำแหน่งหน้าที่ มีฐานะในสังคม และมีส่วนเกี่ยวข้องกับเงินและผลประโยชน์ โดยอาจมีการสร้างอิทธิพลในสังคมด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังผลให้เกิดอาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White Collar Crime) อาชญากรรมทางธุรกิจและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

2. อาชญากรรมที่รบกวนความเป็นอยู่ตามปกติสุขของประชาชนหรืออาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อ การที่ตัวผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายจะเป็นบุคคลคนเดียวกัน เช่น ผู้ที่ติดยาเสพติด, โสเภณี, บุคคลที่ทำแท้ง ถือเป็นอาชญากรรมที่สร้างความรำคาญให้แก่สังคม และอาจก่อให้เกิดอาชญากรรมอย่างอื่นที่รุนแรงเกิดขึ้น เช่น ขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ การค้าขายยาเสพติดระหว่างประเทศ เป็นต้น

3. อาชญากรรมที่กระทำการโดยห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเป็นผู้กระทำความผิด (Corporate Crime) การกระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นการหารายได้ที่มีมูลค่ามหาศาลโดยเป็นการหลอกลวงประชาชน และอาจเป็นธุรกิจข้ามชาติ เช่น บริษัทค้ำน้ำมันที่โง่กาซีหรือหลีกเลียงกาซี ซึ่งแนวความคิดในการลงทุนจะมีความแตกต่างไปจากอาชญากรรมธรรมดา ซึ่งอาชญากรรมทางธุรกิจในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ได้สร้างความเสียหายมากกว่าอาชญากรรมที่ทำการโดยบุคคลธรรมดาอย่างเทียบไม่ได้และเป็นการกระทำที่ต่อเนื่อง ซึ่งมักจะเกิดความเสียหายโดยมีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากและเป็นผู้เสียหายโดยตรง ขณะเดียวกันประชาชนและผู้บริโภคจะเป็นผู้เสียหายในระดับรอง

4. องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) คือ เป็นการประกอบอาชญากรรมของกลุ่มอาชญากรที่มารวมตัวกันโดยมีลักษณะสายการบังคับบัญชาที่เคร่งครัด มีการให้ทุนให้โทษ และส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติด้วย จะเกี่ยวข้องกับการพนัน การค้าประเวณี ยาเสพติด อาวุธสงคราม และการเรียกค่าคุ้มครอง

ประเภทของความผิดที่พบบ่อยในการประกอบอาชญากรรมทางธุรกิจ คือ

1. การกำหนดราคาสินค้าโดยมิชอบ
2. การยกยอกและการฉ้อโกงทางการค้า
3. การหลีกเลียงภาษี (Tax avoidance)
4. คดีที่ธนาคาร หรือบริษัทเงินทุน เงินทุนหลักทรัพย์เครดิตฟองซิเอร์ เป็นจำเลย หรือผู้เสียหาย

5. ความผิดในส่วนของการฉ้อโกงทางการค้า เช่น การขนส่งสินค้าทางทะเล การขนส่งทางอากาศ และการขนส่งทางภาคพื้นดินไปยังต่างประเทศ
6. มลภาวะเป็นพิษ สิ่งแวดล้อม เช่น กรณีของโรงงานน้ำตาลปล่อยกากของเสียลงในแม่น้ำมูล โดยการลงโทษต่อนิติบุคคลนั้น
7. คดีที่เกี่ยวกับทรัพยากรของประเทศ เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ น้ำมัน โดยจะมีบริษัทเข้ามาเกี่ยวข้อง
8. การคอร์รัปชันข้าราชการบังหลวง เช่น การติดสินบนเจ้าพนักงาน
9. คดีการผลิตสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานอุตสาหกรรม
10. ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปริวรรตเงินตรา
11. ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์
12. อาชญากรรมคอมพิวเตอร์

ประเทศไทยได้มีการจัดประเภทของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้²²

1. ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ได้แก่
 - 1.1 ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคารที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหา
 - 1.2 ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปริวรรตเงินตรา
 - 1.3 การกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
 - 1.4 การฉ้อโกงโดยเอกสารที่ผ่านทางธนาคารในการส่งสินค้าไปยังต่างประเทศ
 - 1.5 การฉ้อโกงด้วยการใช้เอกสารเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือเอกสาร การโอนเงิน หรือตัวแลกเงินระหว่างประเทศปลอม
 - 1.6 การฉ้อโกงด้วยการใช้พันธบัตร สิทธิบัตร หรือใบหุ้นปลอม หรือใช้โดยมิชอบ
 - 1.7 การฉ้อโกงในการซื้อขายในตลาดค้าผลิตผลล่วงหน้า
 - 1.8 การฉ้อโกงในการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

²² ความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจและทรัพยากรแนบท้ายคำสั่งกรมอัยการที่ 19/2534 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

- 1.9 การซื้อโงงด้วยการใช้บัตรเครดิต ตัวแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
- ปลอม
- 1.10 การซื้อโงงหรือหลักทรัพย์จากเครื่องจ่ายเงินอัตโนมัติ
- 1.11 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตรา
2. ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ ได้แก่
- 2.1 การซื้อโงงและข้อฉลในการซื้อขายสินค้าจำนวนมาก
- 2.2 การล้มละลายโดยข้อฉล
- 2.3 การให้หรือโอนยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลในทางการค้าโดยมิ
- ชอบ
- 2.4 การปลอมแปลงใบสั่งสินค้า หรือสัญญาทางการค้า
- 2.5 การจัดตั้งนิติบุคคลโดยมิชอบ
- 2.6 การซื้อโงงโดยใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์หรือ
- เทเลกราฟปลอม
- 2.7 การปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากรและอากรแสตมป์
- 2.8 การซื้อโงงทางการค้าโดยใช้อุบาย
- 2.9 การซื้อโงงบริษัทประกันภัย
- 2.10 การซื้อโงงและปลอมแปลงบัตรโดยสารพาหนะในการเดินทางหรือ
- เอกสารเดินทาง
- 2.11 การเปิดเผยความลับทางการค้าและทรัพย์สินทางปัญญา
- 2.12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา อันได้แก่ สิทธิบัตร สิทธิบัตร
- เครื่องหมายการค้า และอื่นๆ
3. ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมโภคภัณฑ์และคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับ
- มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและมาตรฐานสินค้าขาออก และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่ง
- แวดล้อมโดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับอาหารและยา วัตถุมีพิษ และกรณีอื่นๆ ในลักษณะดังกล่าว
4. ความผิดเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด
5. ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร สรรพากร และสรรพสามิต
6. ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แร่ น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียม และอื่นๆ ลักษณะเดียว
- กัน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจโดยกำหนดหน้าที่การงานในราชการตามประเภทอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้²³

1. กองกำกับการ 1 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับภาษีอากรฝ่ายศุลกากร ฝ่ายสรรพากร ฝ่ายสรรพสามิต การส่งออกปิ่นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า การชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักรและการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนปกครองบังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด แบ่งเป็น 4 งาน คือ

1.1 งาน 1 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับภาษีอากรฝ่ายศุลกากร การส่งออกปิ่นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า การชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2 งาน 2 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับภาษีอากรฝ่ายศุลกากร การส่งออกปิ่นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า การชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร

1.3 งาน 3 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับภาษีอากรฝ่ายสรรพากร และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

1.4 งาน 4 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับภาษีอากรฝ่ายสรรพสามิต และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

2. กองกำกับการ 2 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอด

²³ ระเบียบกรมตำรวจ ว่าด้วย กำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ พ.ศ. 2532 แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมตำรวจ ว่าด้วย กำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2535 ข้อ 15.11

จนปกครอง บังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด แบ่งเป็น 4 งาน คือ

2.1 งาน 1 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินต่างประเทศ การซื้อขายผลิตภัณฑ์หรือทองคำในตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า การซื้อขายหุ้นทั้งในและนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

2.2 งาน 2 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน การเล่นแชร์ ตั๋วเงิน ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ หรือใบสำคัญของใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ เอกสารสิทธิ เอกสารที่ผ่านทางสถาบันการเงินในการส่งสินค้าออกไปนอกหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร การฉ้อโกงในการซื้อสินค้าจำนวนมาก และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

2.3 งาน 3 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต บัตรเบิกเงินโดยเครื่องอัตโนมัติ ตั๋วเงินเดินทางระหว่างประเทศ การปลอมและการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ ตั๋วและเอกสารเดินทาง และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

2.4 งาน 4 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชน การประกันภัย และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

3. กองกำกับการ 3 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการค้า การพาณิชย์ การคุ้มครองผู้บริโภค และคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนปกครองบังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด แบ่งเป็น 4 งาน คือ

3.1 งาน 1 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

3.2 งาน 2 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

3.3 งาน 3 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับอาหาร ยา เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ วัตถุมีพิษ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

3.4 งาน 4 มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การกำหนดราคาสินค้า การป้องกันการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร

4. กลุ่มงานวิชาการ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานวิชาการด้านการป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ตัวอย่างอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่างๆ

1. ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร

ประเทศไทยแต่เดิมมีกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจค่อนข้างน้อย ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของประเทศได้ขยายตัวมากขึ้น ทำให้กฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอแก่การที่รัฐจะควบคุมดูแลสถาบันเอกชนที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร ให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสมได้ จึงจำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่เพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจในรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจ เช่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิต ฟองซิเอร์ พ.ศ.2522 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ.2542 เป็นต้น พระราชบัญญัติต่างๆ เหล่านี้ได้กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนไว้ด้วยจึงเกิดเป็นความผิดทางเศรษฐกิจขึ้น ประกอบกับความผิดเหล่านี้กระทำโดยผู้ที่มีความรู้เฉลียวฉลาด อาศัยความรู้ความชำนาญจากหน้าที่การงานของตน มีฐานะทางสังคมสูง มีอำนาจทางการเงิน จึงยากที่จะตรวจสอบพบและพิสูจน์ความผิด และเนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดมักไม่ค่อยปรากฏชัดเจนแต่จะเป็นลักษณะค่อยเป็นค่อย

ไป ดังนั้นความผิดจะปรากฏก็ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วเป็นมูลค่ามหาศาล ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินการลงทุน และผู้เสียหายจะได้แก่ประชาชนที่ฝากเงินไว้กับสถาบันการเงินนั้นๆ จึงเป็นความผิดที่มีผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติด้วย²⁴

การขโมยเงินหรือการถอนเงิน การกระทำโดยบุคคลภายนอกความเสียหายก็ไม่มากเท่าไร แต่ถ้าขโมยโดยกลุ่มผู้จัดการธนาคารจะส่งผลเสียหายเป็นมูลค่าหลายล้านบาทขึ้นไป และรูปแบบของการกระทำบางอย่างในสถาบันการเงินก็ทำให้เกิดผลเสียหายได้ เช่น บุคคลผู้มีอำนาจในธนาคารนำเงินฝากของประชาชนไปทำธุรกิจการค้า โดยนำเงินไปปล่อยกู้ให้กับกิจการในเครือ หรือพรรคพวกญาติพี่น้อง อำนาจบริหารสถาบันการเงินอยู่ในอำนาจของบุคคลเดียว พฤติการณ์เหล่านี้จัดเป็นการเอาเปรียบประชาชน และก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ปัญหาในปัจจุบันพฤติกรรมดังกล่าวยังคงมีปฏิบัติกันอยู่อย่างไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลงเพียงแต่ยังไม่ปรากฏผลสุดท้ายที่เกิดความเสียหายถึงเสถียรภาพของสถาบันการเงินเท่านั้น

1.1 ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคารที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา

การขโมยเงินเกี่ยวกับธุรกิจการเงินการธนาคาร จนเกิดความเสียหายเป็นเงินจำนวนมากกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ จึงเป็นความผิดทางเศรษฐกิจอีกลักษณะหนึ่ง ความผิดฐานขโมยเงินเกี่ยวกับธุรกิจการเงินการธนาคาร มักจะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยทั่วไป อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับสถาบันการเงิน เป็นอาชญากรรมที่แฝงมากับรูปแบบของการดำเนินธุรกิจทางการเงินการธนาคาร มีความซับซ้อนและไม่ชัดเจนในรูปแบบของอาชญากรรม ประกอบกับค่านิยมทางธุรกิจมองว่าการเอาเปรียบผู้บริโภคเป็นเรื่องปกติธรรมดาทางการค้า

1.2 การกู้ยืมเงินที่เป็นการขโมยประชาชน

การหลอกลวงประชาชนโดยทั่วไปไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้ใด คำว่า "ประชาชน" ซึ่งจะถูกลอกลวงไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลจำนวนมาก เมื่อได้แสดงความเท็จต่อประชาชนแล้วแม้จะมีคนทราบข้อความนั้นก็คนก็ไม่สำคัญ เพราะความผิดมาตรานี้มิได้ถือเอาจำนวนมากนักของผู้เสียหายที่หลงเชื่อ แต่ถือตามเจตนาของผู้กระทำความผิดว่ามีเจตนาที่จะแสดงข้อความ

²⁴ ดวงกมล พรรณลาภ, "มาตรการทางกฎหมายในการป้องปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งกระทำโดยสถาบันการเงิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 17.

อันเป็นที่จตอประชาชนเป็นหลัก บทบัญญัติความผิดนี้จึงมิใช่ความผิดอันยอมความกันได้ ในหลักการพิจารณาความผิดฐานนี้ก็ยังคงต้องใช้หลักในเรื่องข้อโกงมาพิจารณาประกอบด้วย คือ ต้องมีการ “หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้ง” ทั้งนี้โดยการหลอกลวงนั้นไม่จำกัดว่าต้องแสดงด้วยวิธีใด อาจเป็นด้วยวาจา หรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ และข้อความที่แสดงนั้นต้องเป็นความไม่จริงในเวลาก่อนหรือขณะแสดงข้อความนั้น ความผิดฐานข้อโกงและข้อโกงประชาชนนั้น จะเป็นความผิดสำเร็จเมื่อผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อตามที่ถูกหลอกลวง และผู้กระทำผิดได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ์ และการได้ไปซึ่งทรัพย์สิน อันจะทำให้เป็นความผิดสำเร็จนั้น ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลอื่นต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ถูกหลอกลวงด้วย

การกู้ยืมเงินอันเป็นการข้อโกงประชาชนนั้น รวมถึงการเล่นแชร์อันเป็นการข้อโกงประชาชนนับเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างความเสียหายจำนวนมาก และเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายหลายพันคน การล้มของแชร์แม่ชม้อยใน พ.ศ.2528 ทำให้ประชาชนเริ่มรับรู้ถึงภัยที่แท้จริงของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน การเล่นแชร์อันเป็นการข้อโกงประชาชน มีลักษณะเป็นการอำพรางว่าเป็นการระดมทุนทางธุรกิจจากประชาชน ผู้ดำเนินการสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนในอัตราที่สูงสำหรับเงินลงทุนแต่ละราย ซึ่งปกติประชาชนนำมาลงทุนโดยไม่มีทรัพย์สินหรือสัญญาค้ำประกันแต่อย่างใด ผลประโยชน์ที่ผู้ดำเนินการจ่ายให้แก่สมาชิกผู้ลงทุนก็นำมาจากเงินลงทุนของสมาชิกใหม่นั้นเอง เมื่อไม่สามารถหาสมาชิกใหม่มาลงทุนเพิ่มได้ก็ไม่มีเงินที่จะนำมาจ่ายผลประโยชน์ ซึ่งในที่สุดวงแชร์นั้นก็ต้องล้มไป กฎหมายหลักที่ใช้บังคับกับการกู้ยืมเงินอันเป็นการข้อโกงประชาชน คือพระราชกำหนดกู้ยืมเงินที่เป็นการข้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 ซึ่งใช้อยู่ในขณะนั้น ซึ่งพระราชกำหนดดังกล่าวกำหนดเป็นใจความสำคัญว่า ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปในการกู้ยืมเงิน โดยจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายจะพึงจ่ายได้ โดยบุคคลนั้นรู้อยู่แล้วว่าตนไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ ผู้นั้นกระทำผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการข้อโกงประชาชน²⁵ แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดขอข้ายครอบคลุมกิจการการเล่นแชร์อันเป็นการข้อโกงประชาชนไว้กว้างขวาง แต่อาชญากรรมรายใหม่ก็พยายามที่จะหาช่องว่างของกฎหมายและดำเนินการประเภทใหม่ การข้อโกงประชาชนในลักษณะดังกล่าวก็มี บลิสเซอร์อินเตอร์เนชั่นแนล ซึ่ง

²⁵ พระราชกำหนดกู้ยืมเงินที่เป็นการข้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 4

เป็นธุรกิจประเภทที่ให้บริการจัดสรรวันพักผ่อนโดยหลอกลวงผู้เสียหายด้วยการเสนอค่านายหน้า สำหรับการหาสมาชิกใหม่ให้ในอัตราที่สูง การขโมยลักษณะนี้ผู้กระทำผิดยังสามารถหลอกลวงจนได้รับความเชื่อถือและได้ผลประโยชน์เป็นจำนวนมาก และทราบได้ที่ประชาชนยังมีความโลภและไม่เข้าใจถึงลักษณะที่แท้จริงของขบวนการขโมยนี้ การประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็ยังคงมีอยู่ตลอดไป

1.3 การขโมยด้วยการใช้เอกสารเครดิตหรือเอกสาร การโอนเงิน หรือตัวแลกเงินระหว่างประเทศปลอม

การปลอม Letter of Credit ที่สั่งข้อมาจากต่างประเทศ หรือปลอมเอกสารในการเปิด Letter of Credit เช่น ปลอม Bill of Lading ปลอม Certificate of Inspection ซึ่งเกิดขึ้นอยู่เสมอมาระหว่างประเทศ บางรายออก L/C มาจริง แต่ B/L ปลอม C/I ปลอม ความเสียหายเกิดขึ้นเมื่อธนาคารในประเทศไทยรับซื้อ L/C ไว้โดยจะสอบถามหรือไม่สอบถามหรือเชื่อใจกันระหว่างธนาคารต่อธนาคารระหว่างสองประเทศนั้น ทำให้ต้องเสียเงินตราต่างประเทศไป เช่น มีธนาคารฯ หนึ่งเปิด L/C ไปที่มินนิลา ขอซื้อเชือกป่านมินนิลาเป็นเงินประมาณกว่าล้านเหรียญสหรัฐ และหลังจากที่สินค้า 6 Containers เข้ามาถึงเมืองไทยแล้ว ปรากฏว่าข้างในเป็นเศษผ้าขี้ริ้วไม่ใช่เชือกป่านมินนิลาในขณะเดียวกันผู้นั้นก็ได้รับเงินไปแล้วเรียกเงินตราต่างประเทศจากท้องพระคลังของประเทศไทยไปแล้ว 1 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นการเสียหายอย่างมาก การขโมยโดยใช้ตัวแลกเงินปลอมอาจกระทำได้โดยที่เข้าไปในธนาคารให้ธนาคารออกตัวเงินให้หนึ่งใบแล้วทำการปลอมขึ้นมาอีกหลายใบ โดยมีข้อความ ชื่อ ตัวเลขต่างๆ เหมือนกัน ซึ่งเมื่อผู้รับตัวเงินไปก็จะโทรศัพท์สอบถามว่าธนาคารออกตัวเงินนั้นจริงหรือไม่ ซึ่งธนาคารก็ต้องบอกว่ามีการออกไปจริง ก็ทำให้อาชญากรได้ไปซึ่งเงินจำนวนมากทำให้ระบบการเงินเสียเครดิต

1.4 การขโมยในการซื้อขายในตลาดค้าผลิตผลล่วงหน้า

ตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าเป็นแหล่งหรือศูนย์กลางการค้าขายที่มีผู้ซื้อผู้ขายมาทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่จะส่งมอบในอนาคต สินค้าที่ซื้อขายกันนั้นจะมีทั้งสินค้าเกษตรกรรมและพวกโลหะ²⁶ ดังนั้น สัญญาการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าก็คือสัญญาที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงที่จะชำระเงินและส่งมอบสินค้าซึ่งมีการกำหนดคุณภาพและปริมาณที่แน่นอนและยังได้

²⁶ กษมา วัจชัย, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการซื้อขายผลิตผลล่วงหน้า," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 16.

กำหนดเวลาที่ส่งมอบสินค้าด้วย²⁷ ซึ่งสินค้าที่จะทำการซื้อขายในตลาดล่วงหน้า จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ²⁸

1. เป็นสินค้าที่สามารถจับต้องและเปลี่ยนกันได้ สินค้าแต่ละหน่วยต้องมีลักษณะเหมือนกัน คือ สามารถจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามคุณภาพของสินค้าได้
2. อุปสงค์และอุปทานของสินค้านั้นต้องมีมากพอ
3. อุปสงค์และอุปทานของสินค้านั้นต้องไม่ถูกควบคุมโดยรัฐบาลหรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
4. อุปสงค์และอุปทานของสินค้านั้นต้องมีการผันแปรอยู่เสมอ กล่าวคือ ราคาของสินค้านั้นต้องมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามฤดูกาลการผลิตสินค้านั้น หรือตามอุปสงค์ของสินค้านั้น

วิธีการซื้อขายสินค้าในตลาดล่วงหน้า²⁹

1. บริษัท Commodity จะเป็นตัวกลางซื้อหรือขายสินค้าดังกล่าวกับตลาดกลางให้แก่ลูกค้า โดยได้รับประโยชน์จากค่าบริการ (Commission)
2. ลูกค้าของบริษัทนายหน้า หรือ บริษัท Commodity นี้จะต้องทำสัญญาซื้อหรือขายสินค้าล่วงหน้าผ่านบริษัทหรือมอบให้บริษัทเป็นตัวแทน ลูกค้าจะต้องนำเงินสำรองซื้อหรือขาย (Margin Deposit) มาวางไว้ต่อบริษัทก่อนทำการซื้อหรือขาย ซึ่งจะต้องมีจำนวนไม่ต่ำกว่า “เงินสำรองจำเป็น” ตามแต่บริษัทจะกำหนด
3. เมื่อมีการซื้อขายแต่ละครั้ง หากมีผลกำไร บริษัทจะจ่ายเงินให้แก่ลูกค้า แต่ถ้าขาดทุนบริษัทจะหักจากเงินสำรองซื้อหรือขาย (Margin Deposit) ที่วางไว้และในกรณีหักจากเงิน Margin Deposit ลูกค้าจะต้องนำเงินส่วนที่ขาดมาวางให้ครบถึงจะทำการซื้อขายต่อไปได้ และลูกค้าจะต้องจ่ายค่าบริการ (Commission) ให้แก่บริษัททุกครั้งที่บริษัทเป็นตัวแทนทำการซื้อหรือขายตามจำนวนแล้วแต่จะตกลงกัน

จากวิธีซื้อขายสินค้าในตลาดล่วงหน้าก็มีลักษณะเป็นการเก็งกำไรในการซื้อขายผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า มีความคล้ายคลึงกับการลงทุนเพื่อซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์โดยพฤติการณ์ของบริษัทซื้อขายสินค้าล่วงหน้า หรือบริษัทคอมมอดิตีส์ในประเทศไทยที่ส่งไปในแนวทางที่ไม่สุจริต อาจแยกออกได้เป็น 2 ประเภท³⁰ คือ

²⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 18.

²⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 21-22.

²⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 37.

³⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 42-43.

1. การเปิดกิจการบริษัทซื้อขายสินค้าล่วงหน้า มีการรับซื้อขายสินค้า เปิดรับสมัครพนักงานจำนวนมากโดยลงประกาศในหนังสือพิมพ์ เมื่อรับเข้าทำงานแล้วจะเรียกเงินค้ำประกันหรือวางเงินมัดจำจำนวนหนึ่ง โดยบริษัทจะจ่ายผลตอบแทนเงินค้ำประกันหรือเงินมัดจำในลักษณะเงินเดือนหรือหุ้น โดยทำสัญญาเป็นตัวแทนซื้อขายสินค้าล่วงหน้าให้กับพนักงาน ซึ่งผู้สมัครงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ซึ่งเพิ่งจบการศึกษาและต้องการมีงานทำจึงหลงเชื่อและแนะนำญาติพี่น้องเข้าร่วมลงทุนด้วย เมื่อบริษัทเหล่านี้รวบรวมเงินได้จำนวนมากพอแล้วก็จะปิดบริษัทหนีไป ซึ่งเป็นการเปิดบริษัทบังหน้าเพื่อกู้ยืมเงินประชาชน

2. พฤติการณ์ที่ใช้ช่องว่างในกิจการคอมมอดิตีส์เพื่อฉ้อโกงโดยแท้จริง โดยบริษัทเหล่านี้จะมีกลุ่มบุคคลดำเนินการที่มีวาทะศิลป์ในการพูดเป็นอย่างดีมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจคน การดำเนินการจะมีจอภาพแสดงราคาสินค้าที่ส่งตรงจากตลาดกลางในต่างประเทศโดยผ่านสำนักข่าวรอยเตอร์และสำนักข่าวอื่นๆ เมื่อมีการซื้อขายจะส่งเทเล็กซ์ไปยังต่างประเทศ เมื่อทำการซื้อและขายวิธีการเช่นนี้ทำให้ลูกค้าหลงเชื่อยอมทำสัญญามอบอำนาจให้ดำเนินการซื้อขายให้ซึ่งโดยข้อเท็จจริงบริษัทจะเป็นผู้เก็บเงินที่ผู้เล่นสั่งซื้อไว้เอง หรือเป็นเจ้าของ โดยไม่มีการส่งซื้อขายสินค้าล่วงหน้าเสียส่วนใหญ่ ถ้าบริษัทเห็นว่าลูกค้ามีกำไรมากก็อาจล้มบริษัทหนีไป

การปิดกิจการของบริษัทคอมมอดิตีส์ได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายเป็นมูลค่านับล้านบาท ความล้มเหลวของบริษัทก่อให้เกิดปัญหาของแหล่งเงินนอกระบบ ซึ่งดำเนินการกิจการกันอย่างแพร่หลายซึ่งมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยนับได้ว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน และยังเป็นการทำลายการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของชาติ³¹

1.5 การฉ้อโกงในการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการที่ตลาดหุ้นของประเทศไทยเป็นตลาดที่ก่อตั้งไม่นาน ประสบการณ์ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกำกับดูแลยังมีน้อย ทำให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจสามารถสร้างราคาหุ้นให้เปลี่ยนแปลงไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด และก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักลงทุนรายย่อยได้โดยง่าย ตัวอย่างเช่นคดีปั่นหุ้นที่เกิดในประเทศไทย อาทิเช่น กรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด กฤษตามหานคร เงินทุนเฟิสท์ซิตีอินเวสเม้นท์ รัตนการเคหะ และธนาคารนครหลวงไทย จำกัด เป็นต้น การปั่นหุ้นจะใช้วิธีร่วมกับการอำพรางซื้อหุ้นตัวใดตัวหนึ่ง

³¹ Yoshio Sugzuki, The Role of Criminal Law in the Control of Social and Economics offenses 15 UNAFEI Resource Material Series , P.195.

สร้างราคาขึ้นไปให้นักลงทุนรายย่อยหลงเชื่อและซื้อหุ้นตัวนั้นตามจนราคาหุ้นเกินมูลค่าที่แท้จริง แล้วนักปั่นหุ้นเหล่านั้นก็จะเทขายทำกำไรทำให้ราคาหุ้นตกลงในที่สุด นักลงทุนรายย่อยที่เสนอขายตามไม่ทันก็จะติดค้างเหลือถือหุ้นซึ่งมีราคาต่ำกว่าขณะที่ซื้อมาก

"การปั่นหุ้น" หมายความว่า การฉ้อฉลราคาหุ้น ทำให้ราคาหุ้นไม่เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายในการหากำไรจากการสร้างราคาเทียมดังกล่าว ลักษณะของการปั่นหุ้นอาจกระทำโดย

1. ทำให้ราคาหุ้นสูงกว่าที่ควรจะเป็นไปตามธรรมชาติ โดยมุ่งหวังจะได้กำไรจากการขายหุ้นในระดับสูงๆ นั้น

2. ทำให้ราคาหุ้นคงที่ไม่ตกไปจากระดับหนึ่ง มักจะทำกับหุ้นที่เพิ่งเข้าตลาดในระยะแรกๆ เพื่อหวังผลในระยะยาว หรือเพื่อผลประโยชน์ และชื่อเสียงของเจ้าของกิจการ

3. ทำให้ราคาหุ้นต่ำลง เพื่อให้ผู้ขายรายอื่นเกิดความตื่นตระหนกและเทขายออกมาในราคาที่ถูก ผู้ปั่นหุ้นก็จะซื้อมาในราคาที่ถูกและเก็บไว้ขายเมื่อราคาสูงขึ้น³²

1.6 การฉ้อโกงด้วยการใช้บัตรเครดิต ตัวแลกเปลี่ยนเงินเดินทางระหว่างประเทศ
ปลอม

อาชญากรรมบัตรเครดิต³³ ผู้กระทำผิดเป็นอาชญากรที่มีภูมิหลังที่ดี และเป็นผู้ที่มีความรู้สูง มีการวางแผนในการก่ออาชญากรรมบัตรเครดิต และเชี่ยวชาญ รู้และเข้าใจในระบบของธุรกิจบัตรเครดิตเป็นอย่างดี นอกจากนั้นในการฉ้อโกงยังใช้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงในการกระทำความผิดยากแก่การสืบสวน โดยมีวิธีการปลอมแปลงบัตรเครดิตได้แนบเนียนและทันสมัยถึงขนาดที่เครื่องตรวจสอบบัตรอัตโนมัติ (VERIFONE) ซึ่งเป็นเครื่องตรวจสอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บรรจุไว้ในบัตรเครดิต ยากที่จะตรวจสอบได้ว่าเป็นบัตรเครดิตที่แท้จริงหรือเป็นบัตรเครดิตปลอม โดยอาชญากรได้ลงทุนซื้อเครื่องพิมพ์บัตรที่สามารถลบและบรรจุข้อมูล (EMBOSSING MACHINE) เพื่อลบและบรรจุข้อมูลลงในบัตรเครดิตที่ได้ทำปลอมแปลงขึ้น และ

³² วีระพงษ์ บุญญเษภาส, "อาชญากรรมทางธุรกิจกับการปั่นหุ้น," เอกสารประกอบการสัมมนา ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 5 สิงหาคม 2536.

³³ จรัสศรี จริยาภูณ, "มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมบัตรเครดิต," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 23-25.

การบรรจุข้อมูลลงในแถบแม่เหล็กนี้ทำให้บัตรเครดิตที่ถูกปลอมแปลงผ่านการตรวจสอบของเครื่องตรวจสอบอัตโนมัติได้³⁴

การขโมยบัตรเครดิตเป็นการกระทำที่ไม่เชี่ยวชาญวิญประชาชน เพราะในการกระทำคามผิดนั้นไม่มีการเสียเลือดเนื้อแต่อย่างใด แต่เป็นการสร้างปัญหาให้กับสังคมทำให้ประเทศชาติเสียภาพพจน์ และเป็นการทำลายบรรยากาศของการลงทุนและธุรกิจต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างรายได้สูง ซึ่งในการกระทำคามผิดแต่ละครั้งจะได้ผลตอบแทนจากการกระทำคามผิดเป็นจำนวนมาก และการใช้บัตรเครดิตปลอมโดยการนำบัตรจริงที่หมดอายุแล้วมาเปลี่ยนแปลงใส่รหัสใหม่ หรือโดยการใช้บัตรพลาสติกขาว บางครั้งบัตรเครดิตที่บริษัทส่งไปยังผู้ถือบัตรทางไปรษณีย์ก็ถูกคนร้ายขโมยแล้วลงลายมือชื่อปลอมและนำไปใช้อย่างกับตนเองเป็นผู้ถือบัตรที่แท้จริง และบ่อยครั้งที่พบว่าพนักงานของร้านค้าที่รับบัตรรวมมือกระทำผิดด้วย โดยขายข้อมูลในเซลล์ลิปให้แก่พวกองค์กรอาชญากรรม

2. ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ ได้แก่

2.1 การขโมยโดยใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์หรือเทเล็กซ์ปลอม

อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เป็นการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและทางธุรกิจด้วยโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำ

1. การเข้าถึงเครือข่ายโดยไม่ชอบ โดยการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่หลักเสียงรหัสผ่านโดยไม่ชอบ หรือโดยการใช้โปรแกรมเข้าสู่ชื่อผู้ใช้รหัสผ่าน ขณะที่ผู้ใช้ติดต่อผ่านฐานข้อมูล และถือปี่ไป และเข้ามาขโมยข้อมูลไปได้ หรือการปล่อยไวรัสเพื่อทำลายข้อมูลของผู้อื่น

2. การล้วงความลับทางอุตสาหกรรม เป็นการลักลอบเข้าไปหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของบริษัทผู้ผลิต ทางการค้า ซึ่งข้อมูลที่เป็นความลับ อันเป็นยุทธศาสตร์ทางการค้า และทำการถือปี่ออกมาขายให้แก่บรรดาคู่แข่งในราคาที่สูง

ซึ่งอาชญากรรมประเภทนี้อาชญากรจะต้องมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี รู้ถึงวิธีใช้ ระบบ จุดอ่อน และความสลับซับซ้อนของมัน

ความผิดต่อการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น การจูนโทรศัพท์ เป็นต้น

³⁴ ประชาชาติธุรกิจ (ปีที่ 14 ฉบับที่ 1910 7-10 พฤษภาคม 2531) , หน้า 31.

2.2 การซื้อโงทางการค้าโดยใช้อุปบาย

การซื้อโงในการค้าโดยใช้อุปบาย เช่น การซื้อโงในการค้าระหว่างประเทศ โดยการปลอมปนสินค้าที่สั่งซื้อ ซึ่งหากมีการสั่งซื้อมันสำปะหลังหรือข้าวแล้วพอส่งออกกลายเป็นปูนทราย หรือมีการปลอมปนไปเพื่อเป็นการเพิ่มน้ำหนัก การกระทำอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแบบนี้ส่งผลให้ประเทศชาติเสียชื่อเสียง ขาดความเชื่อถือจากต่างประเทศ เป็นการทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

2.3 การซื้อโงบริษัทประกันภัย

การซื้อโงการประกันภัยทางทะเลและประกันภัยทุกชนิด ซึ่งการซื้อโงประกันภัยทางทะเลนั้นหากเหตุเกิดในต่างประเทศ เช่น การไปซื้อเรือเก่าๆ มาลำหนึ่งประมาณสัก 10 ล้านบาท แล้วเอาประกัน 50-60 ล้านบาท เป็นต้น ส่วนการซื้อโงบริษัทประกันภัยก็เช่น มีการเผาอาคารบ้านเรือน เผาโรงงาน เพื่อจะเรียกเงินประกัน ซึ่งถือเป็นความผิดประเภทหนึ่งเหมือนกัน

2.4 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา อันได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และอื่นๆ

การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ ในวงการผลิตเพลง ภาพยนตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เมื่อเจ้าหน้าที่มุ่งปราบปรามผู้ผลิตและผู้ค้ารายใหญ่ ก็ทำให้สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์เหล่านั้นหายไปจากท้องตลาดได้เป็นจำนวนมาก ส่วนการละเมิดเครื่องหมายการค้าก็คล้ายๆ กับลิขสิทธิ์ แต่ผู้กระทำผิดทางเครื่องหมายการค้าก็อาจจะมีให้เห็นมากกว่า เพราะสินค้าปลอมเครื่องหมายการค้ามีราคาถูกกว่าสินค้าของเจ้าของที่แท้จริง และนักท่องเที่ยวยังส่วนมากก็ยังพึงพอใจที่จะซื้อสินค้าปลอมเครื่องหมายการค้าเป็นของฝากมากกว่า ซึ่งการปลอมเครื่องหมายการค้าก็ต้องมีความรู้ความชำนาญในการปลอมเครื่องหมาย รู้ถึงตลาดและความต้องการของผู้บริโภค รู้ถึง Goodwill ของสินค้าภายใต้เครื่องหมายนั้นๆ จะยังต้องอาศัยเทคโนโลยีอันทันสมัยมาประกอบอาชญากรรม

3. ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมโภคภัณฑ์และคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและมาตรฐานสินค้าขาออก และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับอาหารและยา วัตถุมีพิษ และกรณีอื่นๆ ในลักษณะดังกล่าว เช่น การซื้อบ้าน หรือคอนโดมิเนียมกับโครงการแล้วต่อมาปรากฏว่ามีการโฆษณาขายเกินความจริง หรือมีการหลอกลวงในการขาย หรือการโฆษณาขายสินค้าต่างๆ ที่อวดอ้างสรรพคุณเกินความจริง เป็นต้น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็จะเข้ามาดูแลคุ้มครองประชาชน

4. ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร สรรพากร และสรรพสามิต

ความผิดเกี่ยวกับภาษีและศุลกากร คือ การกระทำผิดว่าด้วยกฎหมายศุลกากร กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการส่งออกป็นนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้าบางอย่าง การหลีกเลี่ยงภาษีอากรฝ่ายสรรพากรและสรรพสามิต ซึ่งตามแนวความคิดของ Common Wealth การลักลอบหนีศุลกากร และการหลีกเลี่ยงภาษีเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ³⁵ ซึ่งการหลีกเลี่ยงการชำระภาษีนั้นเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่เกี่ยวกับการเงินและคลังของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ทางรายได้และเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจของรัฐโดยตรง ซึ่งในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ก็ได้ถือว่าการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายโดยหลีกเลี่ยงการชำระภาษีที่พึงต้องเสียให้ครบถ้วนเป็นความผิดทางอาญา³⁶ และการลักลอบขนสินค้าหนีภาษีมีการดำเนินคดีเป็นจำนวนมากในสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติศุลกากร

สำหรับความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรก็เช่นเดียวกับความผิดฐานอื่นๆ ที่มีได้มีการกำหนดชื่อฐานความผิดไว้ในพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 และการที่จะพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรหรือไม่และมีโทษอย่างไร ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 ประกอบกับมาตรา 16 และ 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2482 ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรโดยการลำแดงเท็จ

การหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรที่กล่าวนี้เป็นการหลีกเลี่ยงโดยการลำแดงเท็จ ซึ่งอาจเป็นการลำแดงปริมาณ ราคา พิกัดอัตราศุลกากร หรือลักษณะของเป็นเท็จ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อมิให้ของที่นำเข้าหรือส่งออกต้องเสียภาษีอากรหรือให้เสียภาษีอากรน้อยกว่าที่พึงต้องเสีย

2. ความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรโดยการลักลอบหนีศุลกากร

การนำของที่เสียภาษีอากรเข้ามาหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านศุลกากรตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 ความผิดลักษณะดังกล่าวกระทำได้สองขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่น่าเข้าหรือส่งออก โดยการลักลอบ

³⁵ สุรพล ดินทรัพย์, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ปัญหาการดำเนินคดีความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 22.

³⁶ C.V. Brown. Taxation and the Incentive to work (Great Britain : Oxford University Press, 1983), p. 131-133.

หนีศุลกากรตอนหนึ่ง อีกตอนหนึ่งเป็นการลักลอบย้ายถอนของซึ่งนำเข้ามาแล้วไปจากเรือกำปั่น ทำเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคงหรือโรงเก็บของโดยมิได้นำเข้าหรือส่งออก หรือไม่เกี่ยวกับการข้ามแดน

3. ความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร

ความผิดฐานรับของผิดศุลกากร ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2496 ความผิดฐานนี้จะเป็นความผิดก็ต่อเมื่อผู้รับของรู้หรือรู้ว่าเป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ซ้อห้าม หรือข้อจำกัด และได้เกิดขึ้นภายหลังที่ของที่รับไว้ได้นำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่ง คือ การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งอาชญากรจะมีทั้งที่เป็นข้าราชการประจำและนักการเมือง ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษขั้นสูงถึงประหารชีวิตสำหรับผู้กระทำผิดที่เรียกหรือยอมรับผลประโยชน์เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการในตำแหน่งโดยมิชอบ³⁷ แต่อาชญากรเหล่านั้นก็ได้เกรงกลัวต่อบทบัญญัติของกฎหมายแต่อย่างใด ซึ่งผู้กระทำผิดที่ถูกกล่าวหาส่วนมากมักจะต่อสู้ขอให้แสดงใบเสร็จรับเงินหรือพยานหลักฐานที่ชัดเจนและอาศัยอำนาจอิทธิพล สถานภาพทางสังคมและเงินตราของอาชญากรส่งผลให้เป็นไปได้ยากที่จะนำตัวมาลงโทษตามกฎหมายได้ ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นการทำลายระบบเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศ

ผู้มีอิทธิพลก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม ประชาชนขาดความเสมอภาคในการดำเนินชีวิตและไม่ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และส่งผลกระทบต่อสถานะ และระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ในระดับจุลภาคผู้มีอิทธิพลประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ทำรายได้อย่างมหาศาลให้กับผู้มีอิทธิพล แต่ผู้มีอิทธิพลจะหลีกเลี่ยงไม่จ่ายภาษีอากรในการดำเนินกิจการต่างๆ ให้กับระบบการเก็บภาษีอากรของรัฐและเป็นการเอาเปรียบต่อสังคมและนักธุรกิจอื่นๆ และมักจะประกอบธุรกิจอื่นๆ มาบังหน้าธุรกิจที่ผิดกฎหมาย และยังเป็นการถ่ายเทเงินจากธุรกิจที่ผิดกฎหมายด้วย และหลังจากผู้มีอิทธิพลได้มีอำนาจหน้าที่ทางการเมืองแล้วก็จะใช้อำนาจรัฐเข้าครอบครองธุรกิจที่เป็นลักษณะผูกขาดหรือเป็นอภิสิทธิ์ ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันและผู้มีอิทธิพลจะเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และมาตรการทางเศรษฐกิจทำให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัวหรือกลุ่มของตน

³⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149

ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ และความมั่นคงของชาติ

องค์ประกอบหลักของความผิดประเภทนี้ คือ ต้องกระทำโดยอาศัยโอกาสในการประกอบอาชีพของตน ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าประเภทของความผิดที่กระทำ หรือสถานภาพทางสังคมของผู้กระทำ แม้ว่าองค์ประกอบหลักเหล่านี้จะเป็นประเด็นสำคัญและเด่นชัดก็ตาม โดยเห็นได้ว่าประการที่หนึ่ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องส่วนมากไม่ใช่ประมวลกฎหมายอาญา ประการที่สอง ผู้กระทำผิดส่วนมากมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าอาชญากรรมธรรมดา

2.3 ผลกระทบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ศาสตราจารย์เคเดะ ผู้อำนวยการสถาบันอาชญาวิทยาญี่ปุ่น ได้กล่าวไว้ว่า “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจธุรกิจการค้า เป็นอาชญากรรมที่เป็นอันตรายแก่ความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ทำลายการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมหาดศาล และบั่นทอนความมั่นคงทางการเมือง”³⁸ นอกจากนั้นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้สร้างความสูญเสียทางโครงสร้างของเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมในการทำธุรกิจ เกิดการทุจริตด้วยกลวิธีต่างๆ ซึ่งความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติหรือความอยู่รอดของชาติเป็นอย่างมาก และสามารถครอบคลุมการกระทำความผิดอย่างกว้างขวางสร้างความเสียหายมากกว่าอาชญากรรมธรรมดา เพราะความเสียหายนี้จะต้องใช้เวลาและงบประมาณจำนวนมากที่จะแก้ไขให้คืนดีดังเดิม นอกจากนั้นยังเป็นบ่อเกิดของอิทธิพลทั้งทางการเงินและอำนาจทางเศรษฐกิจการเมือง

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อประเทศชาติหลายประการด้วยกัน เช่น ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ ทำให้ภาวะการเงินของประเทศชะงัก จัดเก็บภาษีไม่ได้ตามที่ควรจะเป็น นำเงินทุนไปช่วยเหลือกิจการเงินทุน หรือการธนาคาร ขาดเงินลงทุนจากต่างชาติ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และความมั่นคงทางการเมือง ประเทศชาติเสียภาพพจน์จากการทุจริตต่างๆ นักลงทุน นักธุรกิจขาดความเชื่อมั่น นักท่องเที่ยวไม่มีความปลอดภัยจาก

³⁸ ประจักษ์ศิลปีย์ สุพรรณเภสัช, รวมบทความและคำบรรยายเรื่องอาชญากรรมทางการเงิน (กรุงเทพมหานคร : กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง, 2529) , หน้า 2-3.

อาชญากรรมบัตรเครดิต เงินที่ได้รับจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักจะถูกนำไปอุดหนุนจนเจ้าอาชญากรรมประเภทอื่นตามลักษณะวงจรขององค์กรอาชญากรรม และมักเกิดอาชญากรรมธรรมดาตามมามากมายซึ่งอาจเกิดจากการขาดเงินทอง เกิดจากการต้องการแก้แค้นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือเพื่อปกปิดพยานหลักฐาน หรือให้สินบนเจ้าพนักงาน ประเทศชาติสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจเนื่องจากภาพพจน์ที่ไม่ดีที่ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้ ประเทศชาติขาดความสงบสุขเนื่องจากการจัดตั้งองค์กรอาชญากรรมเป็นอาณาจักรเพื่อสร้างความไม่สงบสุขแก่สังคม โดยจุดประสงค์เพียงเพื่อประโยชน์ในกลุ่มของตนเท่านั้น จึงสามารถแยกผลกระทบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ดังนี้

2.3.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยส่วนรวม

เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำของบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญชำนาญในเรื่องนั้นเป็นพิเศษ การประกอบอาชญากรรมจึงมักมีรูปแบบที่แนบเนียนไร้ร่องรอย มีกลวิธีที่จะรู้หรือจับได้รัฐก็สูญเสียไปไม่น้อย ผู้เสียหายกว่าจะรู้ว่าตกเป็นผู้เสียหายก็ยากที่จะเยียวยาความเสียหายนั้นได้ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงมักเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนในระยะต้น เช่น การฉ้อโกงธนาคาร การหลีกเลียงภาษีอากร การฉ้อโกงประชาชน และอื่นๆ เป็นต้น หากประชาชนเห็นว่าไม่ใช่เรื่องที่ตนได้รับความเสียหายแล้วยิ่งเป็นการคิดที่ผิดพลาด เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมิได้เกิดโดยตรงแก่คนใดคนหนึ่งแต่เกิดกับระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ เป็นอันตรายต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน หากรัฐบาลไม่หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจการเงินการคลังก็จะพังลง ส่งผลให้เกิดภาวะคนตกงานเป็นจำนวนมาก รายได้ของรัฐที่จัดเก็บจากภาษีอากรจะน้อยลงแต่รัฐจะมีภาระเพิ่มขึ้นที่ต้องช่วยเหลือคนยากจน คนไม่มีงานทำ ต่างชาติไม่เชื่อถือไม่ไว้วางใจที่จะนำเงินมาลงทุนในประเทศ เศรษฐกิจในประเทศก็จะขาดเงินทุนหมุนเวียน เมื่อไม่มีบรรยากาศในการลงทุนรัฐก็ขาดการพัฒนา รัฐก็ไม่มีรายได้เข้าประเทศ ต้องกู้หนี้ยืมสินต่างชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศ พัฒนาการด้านเศรษฐกิจก็จะชะงักงันลงไปเกิดการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงต่อเศรษฐกิจของชาติ ค่าครองชีพสูงแต่รายได้ต่ำ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

2.3.2 ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง

เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้สร้างความอ่อนแอให้กับเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจกำลังแย่ ความมั่นคงในทางการเมืองก็ย่อมอ่อนแอลงตาม หากรัฐบาลไม่สามารถป้องกัน

และปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ ปลดปล่อยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอยู่สูงลงไปได้ในสังคม ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายก็จะเกิดความไม่ไว้วางใจในรัฐบาล ประชาชนก็เบื่อหน่าย อาจไม่ไว้วางใจเรียกร้องให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล หรือโดยการยุบสภาของสมาชิกสภาหรือโดยการชุมนุมเรียกร้องโดยพลังนักศึกษาและมวลชนก็ได้ โดยประชาชนมองเห็นว่าการที่รัฐไม่ขจัดปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาดทางเศรษฐกิจเป็นเพราะรัฐขาดประสิทธิภาพในการปกครองประเทศหรือเป็นเพราะกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองของรัฐเป็นผู้มีส่วนในการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการเพิ่มมากขึ้น ประชาชนรู้สึกว่าคุณค่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเมื่อรัฐบาลอ่อนแอ ความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศและนอกประเทศก็เป็นปัญหาตามมา และจะเป็นการเปิดโอกาสให้ต่างชาติกระทำการเป็นมือที่สามเข้าแทรกแซงกิจการภายในโดยไม่รู้ตัว ประกอบกับภาวะไม่มีเงินทุนหมุนเวียน ประชาชนอยู่ในภาวะตกงาน จึงมีเวลามาประท้วงเรียกร้องต่างๆ ให้รัฐดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อน สังคมขาดความสงบสุข มีผลต่อความมั่นคงของรัฐบาลที่ไม่สามารถปกครองประเทศได้โดยสงบสุข และจากการที่กลุ่มอิทธิพลเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองและมุ่งหาผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ เมื่อมีการได้ผลประโยชน์ฝ่ายที่สูญเสียผลประโยชน์ก็ต้องออกมาเรียกร้อง เมื่ออธิบายเหตุผลไม่ได้ก็จะเกิดความขัดแย้งทางการเมือง ในที่สุดหากไม่สามารถทำให้สงบลงได้ก็อาจเกิดการยุบสภา หรือการปฏิวัติรัฐประหาร ต่างชาติก็จะเป็นความมั่นใจในการเข้ามาลงทุน การผลัดเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่สังคมส่วนรวมของชาติ ไม่เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของชาวต่างชาติในอันที่จะเข้ามาทำธุรกิจ ลงทุน หรือท่องเที่ยว และหากภาวะการเงินของประเทศชะงักเพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็จะมีผลต่อนโยบายเศรษฐกิจและสังคม เพราะหากกิจการเงินทุนใหญ่ๆ หรือธนาคารเกิดภาวะวิกฤติกระทรวงการคลังและแหล่งเงินทุนในระบบอื่นจำเป็นต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กระทำการช่วยเหลือ ดังนั้นรัฐต้องเห็นว่าสถาบันการเงินเป็นตัวจักรสำคัญในการกำหนดภาวะทางเศรษฐกิจ เพราะวงการธุรกิจในปัจจุบันนี้จำเป็นต้องพึ่งสถาบันการเงิน หากมีสถาบันใดสถาบันหนึ่งชะงักงัน ย่อมส่งผลเป็นลูกโซ่ไปถึงเสถียรภาพความมั่นคงทางการเงินเป็นส่วนรวมอย่างแน่นอน³⁹

³⁹ โกเมน ภัทรภิรมย์, "ความผิดพลาดทางเศรษฐกิจกับความมั่นคงแห่งชาติ." (เอกสารวิจัย ลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2529), หน้า 14.

2.3.3 ผลกระทบต่อความมั่นคงของนักลงทุนและการตลาด

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจทำให้ประเทศชาติเสียภาพพจน์จากกรณีการทุจริตต่างๆ ส่งผลให้ประเทศมีเศรษฐกิจไม่ดี รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพไม่แน่ว่าจะเปลี่ยนรัฐบาลเมื่อไร ตลาดหลักทรัพย์ ตลาดหุ้นก็ถูกข้อโกง หรือแม้แต่นาคราพพาณิชย์ก็ถูกข้อโกงโดยลงโทษผู้กระทำผิดไม่ได้ ประเทศที่ประสบปัญหาเหล่านี้รัฐบาลของประเทศนั้นย่อมไม่สามารถให้หลักประกันการเสี่ยงสูงของการลงทุนซึ่งอาจขาดทุนมากกว่ากำไร รัฐบาลของประเทศไม่สามารถให้หลักประกันการเสี่ยงต่อการลงทุนได้ ไม่รู้ว่าสินค้าเมื่อผลิตออกมามูลงทุนโฆษณาสินค้าและค้นคว้าวิจัย แต่เมื่อสินค้าเริ่มติดตลาดแล้วอาจจะมีผู้เอาเปรียบปลอมสินค้าหรือเครื่องหมายการค้าจนขยเอาผลประโยชน์จากที่ลงทุนไว้ กอบโกยผลประโยชน์โดยไม่ต้องลงทุนทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เมื่อการลงทุนภายในประเทศไม่ขยายตัว ขาดบรรยากาศแห่งการลงทุนเพราะนักลงทุนถึงเห็นว่าเป็นการเสี่ยงที่จะลงทุนในสถานการณ์เช่นนี้ และขณะเดียวกันหากรัฐบาลไม่สามารถให้หลักประกันแก่นักลงทุนได้ บรรยากาศการลงทุนย่อมมีความเสี่ยงมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางการตลาดด้วยและเมื่อประเทศชาติเกิดสภาวะความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองก็จะขาดปัจจัยในการนำเงินมาลงทุนในประเทศ หากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย หรือเกิดการปฏิวัติรัฐประหารต่างประเทศจะชะลอการนำเงินมาลงทุนเพื่อรอดูนโยบายของรัฐบาลใหม่ว่าสอดคล้องกับการลงทุนหรือไม่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของตลาดการลงทุน

2.3.4 ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ

เมื่อประเทศชาติไม่มีความมั่นคงแน่นอน การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศจะไม่มีเครดิตความน่าเชื่อถือ การกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนจะไม่มีผลสำเร็จหรือเสียเปรียบในการต่อรอง เนื่องจากธนาคารต่างประเทศไม่เห็นโอกาสในการได้ผลกำไร โครงการต่างๆ ที่เสนอไปไม่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในการที่จะบริหารได้

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้เข้ามามีผลกระทบในช่วงเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังซบเซา ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ การดำเนินนโยบายการเงินการคลังเป็นไปแบบบีบรัดผิดเคือง ทำให้การลงทุนหยุดชะงัก เศรษฐกิจประสบภาวะการขาดทุน รายได้ของรัฐตกต่ำ จึงมีการลงทุนนอกระบบ เช่น การเล่นแชร์ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่า เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องทางนี้หลอกลวงโดยอ้างว่าจะให้ผลตอบแทนสูงแต่ความเป็นจริงไม่สามารถให้ผลตอบแทนเช่นนั้นได้ เมื่อถึงจุดหยุดชะงักทุกอย่างก็จะเปิดเผยออกมา แต่ผู้กระทำผิดก็หลบหนีไปแล้วไม่สามารถนำตัวมาพิจารณาลงโทษได้

2.3.5 ผลกระทบในด้านอื่น ๆ

2.3.5.1 เงินได้ส่วนหนึ่งของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมักจะนำไปอุดหนุนจนเจืออาชญากรรมประเภทอื่นด้วย

การสร้างอาณาจักรของอาชญากรซึ่งคุกคามความสงบเรียบร้อยทางสังคมและสุจริตชน เงินจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งหายไปจากระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนหนึ่งจะไปอยู่กับองค์กรเหล่านี้ อีกส่วนหนึ่งอาจถูกนำไป “ฟอก” ให้เหมือนเงินบริสุทธิ์ และกลับเข้ามาสร้างอิทธิพลทางด้านการเงินและการเมืองให้แก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่ม อิทธิพลเหล่านี้เมื่อถูกทิ้งไว้เป็นระยะเวลานานก็จะซึมเข้าไปในระบบสังคมและยากที่จะขจัดออกไป เพราะได้ทำให้สังคมเคยชินกับความผิดที่เกิดขึ้นจนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่ยอมรับได้ ระบบสังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป การปราบปรามจะยากขึ้นอีกหลายเท่าตัว ต้องใช้งบประมาณตลอดจนพลังใจ พลังกายของคนอีกเป็นจำนวนมากซึ่งนับได้ว่าเป็นความเสียหายซึ่งไม่สามารถประเมินได้ที่เดียว⁴⁰

2.3.5.2 ภายหลังจากมีการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแล้ว มักจะมีอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ ติดตามมา เช่น การแก๊งค์ต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน การให้สินบน การทำลายพยานหลักฐานทั้งพยานบุคคล พยานเอกสารและพยานวัตถุ

2.3.5.3 ผลกระทบที่ทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่าค่าเสียโอกาส คือ สิ่งประเทศชาติควรจะได้รับแต่ไม่ได้ เพราะภาพพจน์และความน่าเชื่อถือที่สูญเสียไปกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น หากนักท่องเที่ยวถือบัตรเครดิตเข้ามามาก การใช้จ่ายก็จะมีมากเพราะเกิดความสะดวก รายได้ของประเทศที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวก็จะมากขึ้น แต่หากประเทศไทยมีการประกอบอาชญากรรมบัตรเครดิตมากการใช้จ่ายก็จะมีน้อยลงเพราะรัฐไม่ได้ดูแลในเรื่องความเสี่ยงที่จะถูกตกเป็นเหยื่อ

2.3.5.4 ผลต่อหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น การดำเนินคดีทางเศรษฐกิจย่อมต้องการผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับการค้า การเงิน พนักงานสอบสวนที่จะสอบสวนคดีอาญาลักษณะนี้ต้องผ่านการอบรมในวิชาการสอบสวนคดีอาญาประเภทนี้เป็นอย่างดีเสียก่อน การดำเนินคดีเช่นนี้มีความยาก

⁴⁰ รัชนีกร เศรษฐไธ, สุปรียา ควรเดชะคุปต์, จีรพรรณ กุลดิถิก และนิติ ผดุงชัย, “การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจบัตรเครดิตและเช็คเดินทางในแหล่งท่องเที่ยวหลักทั้งห้าของไทย.” (งานวิจัยเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), หน้า 42.

ลำบากเพราะเป็นคนที่ละเอียดอ่อนมีผลกระทบจากการดำเนินคดีมากมาย⁴¹ จึงต้องตั้งหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะเพื่อให้ทันกับเทคนิคและความทันสมัยของอาชญากรรมประเภทนี้ นอกจากนี้ยังต้องมีการอบรมให้การศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรู้ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.5.5 สร้างผลกระทบทางลบต่อการพัฒนาสังคมในระยะยาว

2.3.5.6 สร้างความเหลื่อมล้ำในฐานะทางเศรษฐกิจในหมู่ประชาชน

2.3.5.7 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจบางประเภทจะบ่อนทำลายศีลธรรม ค่านิยมทางวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของประชาชน

จากผลกระทบต่างๆ เกิดจากเหตุในการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศชาติทั้งหลายไปส่งผลกระทบต่างๆ อีกมากมายตามมา จึงควรหาแนวทางป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และหากเกิดขึ้นมาแล้วก็จะต้องมีมาตรการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้

2.4 ปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ความเจริญของโลกทางวิทยาศาสตร์ วิทยาการทางเทคโนโลยีทำให้การค้าระหว่างประเทศ การคมนาคม การขนส่ง การสื่อสาร มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้สภาพสังคมขยายตัวขึ้น การดำเนินธุรกิจเริ่มมีความซับซ้อน และการติดต่อค้าขายเป็นไปในลักษณะประเทศต่อประเทศมากขึ้น ทำให้อาชญากรรมมีพื้นที่ในการทำมาหากินกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ทำให้เศรษฐกิจของโลกได้รับความกระทบกระเทือนอย่างใหญ่หลวง ซึ่งความซับซ้อนในการดำเนินธุรกิจ การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เพราะทำให้การรวบรวมข้อมูลหลักฐานต่างๆ เป็นไปได้ยาก เป็นการฉวยโอกาสของผู้กระทำความผิดที่อาศัยความซับซ้อนของการดำเนินธุรกิจมาทำพยานหลักฐานเท็จขึ้นได้ และในขณะเดียวกันก็สามารถทำลายพยานหลักฐานได้ทันทีเช่นกัน และการที่จะทราบถึงการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มักจะทราบเมื่อถึงขั้นปรากฏความเสียหายแก่เหยื่อหรือประชาชนแล้ว เพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจสังเกตเห็นยาก สังคมไม่ค่อยได้รับรู้เนื่องจากไม่มีภาพลักษณ์ที่น่ากลัวและเขย่าขวัญ ไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้พบเห็นในทันที มีการอำพรางและปกปิด

⁴¹ วีระพงษ์ บุญญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับความอยู่รอดของชาติ, หน้า 31.

การกระทำโดยแฝงเร้นอยู่กับกระบวนการและระบบของการประกอบธุรกิจ ทำให้การดำเนินคดี ต้องใช้เวลานานในการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้พยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด และการค้นหา หลักฐานก็เป็นไปได้โดยยาก ทั้งยังไม่เป็นการป้องกันความเสียหายแต่จะเป็นเพียงการปราบปราม และในชั้นพนักงานอัยการก็ต้องใช้เวลาในการศึกษาหาข้อมูลต่างๆ เพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำ ความผิดต่อไป ก็อาจจะต้องให้ผู้เสียหายและผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการ ดำเนินคดี หากประชาชนไม่ยอมแจ้งความดำเนินคดีเพราะผู้เสียหายมุ่งหวังเพียงให้ได้เงินทุนคืน เท่านั้น ทำให้การค้นหาพยานหลักฐานเป็นไปได้ยากมากขึ้น ดังนั้นจากการที่กำหนดให้ภาระการ พิสูจน์ความผิดของจำเลยตกแก่โจทก์ทั้งที่พยานหลักฐานมีอยู่ค่อนข้างน้อยหรือไม่หลงเหลือ พยานหลักฐานไว้ การพิสูจน์จึงเป็นไปได้ยากก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดี

การสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความยากลำบากในคดีบางประเภทที่ความ ผิดเกิดมากกว่า 2 เขตอำนาจศาล เช่น กรณีคนไทยไปโกงแร่จากโบลีเวียมาถึง 10 ล้านเหรียญ สหรัฐ กรณีนี้เกิด 4 เขตอำนาจศาล ในกรุงลาปาสก็เกิด ในกรุงเทพก็เกิดเพราะมีการปลอม L/C ไปจากเมืองไทย ผู้เสียหายมาร้องทุกข์กับตำรวจไทยว่าถูกโกงไป เมื่อร้องทุกข์แล้วขอสำเนาบันทึก ประจำวันไปแล้วไปเลยไม่กลับมาอีกทางฝ่ายไทยเรียกเท่าไรก็ไม่ยอมมา ปรากฏว่าผู้นั้นไปเรียก เงินจากบริษัทประกันภัยเพียง 6 เดือนก็ได้รับเงิน ซึ่งถ้าหากตำรวจไทยเข้าไปสืบสวนสอบสวนจับ กุมคนร้ายได้ทางบริษัทประกันภัยจะไม่ยอมจ่ายเงินจนกว่าคดีทางตำรวจจะเสร็จเสียก่อน ซึ่งจะ ใช้เวลานานและจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกดำเนินคดีทำให้สามารถก่ออาชญากรรมประเภทนี้ ต่อไปได้⁴²

หากผู้เสียหายหรือพยานเป็นชาวต่างประเทศซึ่งจะอยู่ประจำที่ในประเทศไทยไม่นาน อาจเกิดปัญหาในการนำตัวผู้เสียหายมาเบิกความ ซึ่งการสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนส่วนใหญ่จะ พยายามให้จับกุมจำเลยได้ก่อนเพื่อเป็นการสืบพยานต่อหน้าจำเลยอันเป็นการทำให้พยานมีน้ำ หนักรับฟังลงโทษได้ แต่การจับกุมผู้ต้องหาได้บางครั้งก็ต้องใช้เวลา เมื่อถึงเวลาที่จับกุมได้ก็ ปรากฏว่าติดตามตัวผู้เสียหายมาเป็นพยานไม่ได้ หรือติดต่อได้แต่ไม่ยินยอมมาเป็นพยาน ซึ่งหาก ผู้เสียหายกลับต่างประเทศไปแล้วก็จะไม่มีสภาพบังคับผู้เสียหายได้

⁴² วีระพงษ์ บุญโญภาส คำบรรยายวิชากฎหมายอาชญากรรมทางธุรกิจ ประจำปีการ ศึกษา 2541

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำของผู้มีความรู้ มีความเฉลียวฉลาด มีวิธีและเทคนิคในการปกปิดการกระทำความผิด แอบไม่หลงเหลือพยานหลักฐานไว้ พยานหลักฐานบางชนิดก็จะอยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ได้อาศัยเทคโนโลยีอันทันสมัยในการประกอบอาชญากรรม อาทิเช่น เทป หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งความน่าเชื่อถือนี้ นำหนักในการรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ยังคงมีปัญหาอยู่ในชั้นองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบางประเภท เช่น อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พยานหลักฐานจะอยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่การสืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางพาณิชย์มีความยากลำบาก เพราะเป็นคดีที่ละเอียดอ่อน เจ้าหน้าที่ไม่สามารถที่จะเข้าไปสัมผัสคดีได้เหมือนคดีปล้นจี้ แต่จะต้องเข้าไปอย่างนุ่มนวลที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ตำรวจที่มีหน้าที่สืบสวนเกี่ยวกับเรื่องธนาคารพาณิชย์คดี การฉ้อโกงในธนาคารคดี ถ้าตำรวจยกพวกไป 10 คน แต่งเครื่องแบบขึ้นไปธนาคารฯ หนึ่ง บอกว่าขอตรวจบัญชีทั้งหมด หนังสือพิมพ์เอาไปลงข่าว วันรุ่งขึ้นลูกค้าถอนเงินหมดธนาคารก็อาจล้มแล้วมากล่าวโทษตำรวจ จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมีผลกระทบอย่างมาก

หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลตรวจสอบมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสถาบันการเงินคือ ธนาคารแห่งประเทศไทย และความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรคือสรรพากรหรือศุลกากร ซึ่งจะเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่ปราบปรามคือ ตำรวจและพนักงานสอบสวน ส่วนผู้ที่ดำเนินคดีคือ อัยการและศาล ซึ่งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะพิเศษ องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีจะต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่องดังกล่าว จึงจะทำให้มีการพิจารณาและแก้ไขปัญหาย่างเป็นธรรม ดังนั้น ควรแยกประเภทขององค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลักษณะประเภทความผิดที่เกิดขึ้นจึงจะมีประสิทธิภาพซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ก็มีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างน้อยโดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานสินค้า การส่งสินค้าออกเป็นต้น

ปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจขององค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีที่พบเห็นได้ชัด เช่น กรณีที่ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายกฟ้องในคดีบั้นหุ่นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (บี บี ซี) ซึ่งในคำพิพากษาดังกล่าวได้มีความเห็นบางส่วนว่าแม้จำเลยจะกระทำการดังกล่าวจริงแต่ก็ไม่ใช่การอำพราง จำเลยจึงไม่มีความผิดในประเด็นที่เกี่ยวกับการซื้อขายหุ้นโดยอำพราง และในส่วนของกรณีซื้อขายอย่างต่อเนือง เป็นการชักจูงคนอื่นให้หลงผิด เพื่อให้การซื้อขายผิดไปจากความเป็นจริง ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลว่ายังฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาชักจูงให้ผู้อื่นหลงผิดไปจากความจริง ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลว่ายังฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาชักจูงให้ผู้อื่นหลงผิดไปจากความจริงฟังไม่ขึ้น เมื่อวิเคราะห์แล้วด้วยความเคารพในคำพิพากษาของศาลฎีกาจะเห็นได้ว่า

การตัดสินใจจะอยู่ที่ดุลพินิจในการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับบทกฎหมาย ซึ่งหากมีบุคคลภายนอกที่ชำนาญทางด้านการศึกษาช่วยเข้ามาช่วยร่วมนั่งพิจารณาพิพากษาคดี ดุลพินิจในจุดนี้อาจเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากได้มีการพิจารณาถึงภาวะต่างๆ และแนวทางในการซื้อขายหุ้น โดยผู้ชำนาญการทั้งด้านกฎหมายและทางปฏิบัติในตลาดหลักทรัพย์

จากการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น พบว่ามีการตีความคำว่า “ไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด” : ซึ่งมีการอ้างถึงความเห็นของอดีตผู้พิพากษาที่เห็นว่าต้องเป็นการไม่ตรงต่อสภาพปกติทั้งตลาดหลักทรัพย์ แต่ความจริงแล้วควรที่จะหมายถึงไม่ตรงกับสภาพที่ควรจะเป็นของหุ้นตัวนั้น หรือท้องตลาดทั่วไป จึงเห็นได้ว่ากฎหมายเป็นเรื่องของการตีความ ซึ่งการตีความนั้นจะขึ้นอยู่กับตัวบุคคล และจากการสรุปผลการเสวนาทางวิชาการดังกล่าว ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้นก็เนื่องมาจากแต่ละองค์กรมีความรู้ความเข้าใจหลักกฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งการดำเนินคดีประเภทนี้ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ นี้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้นในกรณีที่มีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด เอกสารหลักฐานต่างๆ จะเป็นพยานสำคัญที่พิสูจน์ความผิด การเข้าถึงพยานหลักฐานที่เป็นเอกสารยังไม่มีมาตรการฉุกเฉินที่ให้ศาลสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนได้ ทำให้พยานหลักฐานบางอย่างสูญหายไปไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคลได้

จากปัญหาลักษณะพิเศษของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาเรื่องความชำนาญ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกหน่วยของกรมตำรวจต้องเผชิญ และในขณะนี้ทางกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศค.) ซึ่งเป็นหน่วยงานเสริม หรือเรียกได้ว่าเป็นหน่วยงานช่วยโรงพัก เพราะทางกรมตำรวจเห็นว่าบางคดีซับซ้อนกระทบคดีที่ต้องให้บริการประชาชนจึงมอบหน้าที่ให้ทางกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศค.) ช่วยโรงพักในคดีเศรษฐกิจแล้วส่งให้กองบัญชาการสอบสวนกลางเพื่อส่งต่อไปสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรของสำนักงานอัยการสูงสุดส่งคดีก่อนคดีจะไปถึงศาล ซึ่งทางกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจมีความต้องการผู้ชำนาญการสอบสวนมาประจำ และขณะนี้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศค.) ได้ใช้วิธีการเรียนรู้จากผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับสถาบันการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานทางการเงินและตลาดทุนมาชี้แจงเป็นการประสานงานที่เป็นประสบการณ์เรียนรู้พร้อมกับการทำงานให้กับบุคคลากรจนเกิดเป็นผู้เชี่ยวชาญในกองบังคับการ

สืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจในที่สุด⁴³ แต่ปัญหาคืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องซับซ้อนที่ต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เตรียมไว้เสมอ เพื่อให้เท่าทันกับกลไกของอาชญากรรมเศรษฐกิจที่นับวันกฎหมายในประเทศกำลังพัฒนา ดังเช่นประเทศไทยยังตามไม่ทันประกอบกับการขยายตัวของเศรษฐกิจดังกล่าวก็เอื้อให้อาชญากรรมมีโอกาสจกฉวยผลประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจการเงินและการลงทุน รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมก็ประสบปัญหาในการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะขาดความรู้ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญสำหรับความผิดทางเศรษฐกิจใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น⁴⁴ ซึ่งศาลเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญมากอีกหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็คาดว่าจะมีการเคลื่อนไหวเพื่อให้สามารถดำเนินงานสอดคล้องกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม และเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและเป็นการป้องปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีการพัฒนาวิธีการใหม่ๆ ตามความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่กฎหมายของรัฐที่ออกมาบังคับใช้นั้นไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อมีความผิดและความเสียหายเกิดขึ้นแล้วกฎหมายจึงค่อยๆ บัญญัติตามมาทีหลัง เพราะมิได้บัญญัติครอบคลุมถึงเหตุการณ์ในอนาคตด้วยประกอบกับกระบวนการร่างกฎหมายมีหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้าในการออกกฎหมายมาใช้บังคับ ในปัจจุบันมีกฎหมายเกี่ยวกับการเงินการธนาคารและธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ได้พัฒนาให้รัดกุมยิ่งขึ้นโดยมีทั้งบทบัญญัติในส่วนควบคุมกำกับดูแลแล้ว ยังมีบทบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเงินการธนาคารไว้ด้วย อีกทั้งยังบัญญัติในลักษณะป้องกันลักษณะของการกระทำที่อาจเป็นความผิด และก่อให้เกิดความเสียหายไว้ในอนาคตอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้กระทำความผิดหลีกเลี่ยงกฎหมายได้ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าว บัญญัติลักษณะความผิดไว้ให้เกิดการตีความได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถเบี่ยงเบนพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถฉวยโอกาสจากการที่ต้องตีความนั้น ให้ตนเองหลุดพ้นจากข้อหาความผิดได้ แต่หากมีกฎหมายออกมาจำกัดและควบคุมมากเกินไป แม้ว่าจะเป็นการดีในการป้องกันความเสี่ยงในการที่จะเกิดความเสียหายได้ก็ตาม แต่ในทางตรงกันข้ามอาจส่งผลทางด้านเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศที่อาจไม่ทันต่อระบบการเงินของโลกได้

⁴³ พิภพ ณ ระนอง, ผู้จัดการรายวัน 4 (10 กุมภาพันธ์ 2537) : หน้า 19.

⁴⁴ Midyear Report 1994, The Nation, July 1994

ประเทศไทยหากยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ก็จะนำเรื่องที่ได้ใกล้เคียงและเข้าองค์ประกอบมาปรับใช้ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบางประเภทสามารถปรับใช้ได้แต่ก็ไม่ครอบคลุมทั้งหมด และยังมีอุปสรรคอีก เช่น กรณีที่ยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับกิจการคอมพิวเตอร์โดยตรงเหมือนกับต่างประเทศ และตลาดกลางการซื้อขายสินค้าล่วงหน้ายังอยู่ในระหว่างการศึกษาเพื่อจัดตั้ง (ยกเว้นพระราชบัญญัติตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า) ยังคงมีเพียงพระราชกำหนดกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 , พ.ศ.2534 เท่านั้น อีกทั้งยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2383/2526 ซึ่งวินิจฉัยให้บริษัทจัดการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าสามารถจดทะเบียนเป็นบริษัทได้อย่างถูกต้อง เมื่อก่อตั้งเป็นบริษัทตามกฎหมายแล้วประชาชนย่อมจะมีความเชื่อถือและนำเงินมาร่วมลงทุนตามกิจการที่บริษัทโฆษณาชักชวนทำให้เกิดผลเสียตามมา เพราะถึงแม้ว่าพระราชกำหนดกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 จะตราออกมาในลักษณะที่มีบทสันนิษฐานความผิดค่อนข้างกว้างขวาง มีมาตรการพิเศษไว้เป็นเครื่องมือสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหลายประการ แต่ปรากฏว่าการบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยไว้ว่าความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน มิใช่กระทำโดยเฉพาะเจาะจงแก่บุคคลใดเป็นส่วนตัว รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ดังจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติและเจตนารมณ์ของพระราชกำหนดนี้ ตามมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 และมาตรา 8 บัญญัติถึงวิธีการและลักษณะของการกู้ยืมในกรณีเช่นนี้ไว้ และบัญญัติถึงการที่จะปราบปรามการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนกับวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการถูกล่อลวง และรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้กำหนดมาตรการต่างๆ ไว้เพื่อคุ้มครองประชาชนเป็นส่วนรวม และพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นมีอำนาจใช้มาตรการดังกล่าวนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้กรณีเสร็จเด็ดขาดไปทันที ดังนั้น ความผิดตามพระราชกำหนด รัฐเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีได้ จากกรณีดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาในการที่จะดำเนินคดีความผิดกับผู้ทำการฉ้อโกงประชาชน ด้วยเหตุว่าเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นประชาชนที่ เป็นผู้เสียหายมักไม่ยอมมาแจ้งความดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานของรัฐเพราะมีความหวังว่าจะยังได้เงินที่นำไปลงทุนกับบริษัทเหล่านี้คืน ดังเช่นในคดีคอมพิวเตอร์ที่จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินคดีกับ บริษัท เชียงใหม่โอเวอร์ซีเทรดดิ้ง จำกัด มีปัญหามากที่สุด เพราะไม่มีผู้เสียหายมาแจ้งความ พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องรอการตรวจสอบเอกสารของบริษัทจากกรมสรรพากร ทำ

ให้การดำเนินคดีเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งหลักฐานล่าช้าตามไปด้วย เป็นผลให้ผู้ต้องหาสามารถที่จะหลบเลี่ยงพยานหลักฐานต่างๆ ได้มากขึ้น⁴⁵

ส่วนของบทบัญญัติต่างๆ ที่บังคับใช้เมื่อความผิดเกิดแล้ว ปัญหาในการดำเนินคดีที่สำคัญในเรื่องของสืบสวน คดีเศรษฐกิจแยกพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ

ก. กฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการสืบสวน

การสืบสวนเป็นการค้นหารายละเอียดข้อเท็จจริงของความผิด แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้บัญญัติขั้นตอนการสืบสวนได้ว่ากระทำการอย่างไร เพียงแต่บัญญัติว่าใครมีอำนาจสืบสวนเท่านั้น ทำให้การสืบสวนเป็นการกระทำกระทบถึงตัวผู้ต้องหาได้อย่างกว้างขวางเพราะจะกระทำได้ก่อนหรือหลังความผิดเกิดก็ได้ (ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางป้องกันและปราบปราม) จึงทำให้บุคคลมีโอกาสถูกฟ้องได้ทุกเมื่อ ไม่มีใครกล้าให้ปากคำเพราะอาจถูกฟ้องหมิ่นประมาทได้ การสืบสวนจึงไม่บรรลุผลดีเท่าที่ควร

ข. ความขัดแย้งของการสืบสวนต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

ระหว่างที่มีการสืบสวนนั้นจะมีการรุกร้าเสรีภาพของประชาชนได้มาก เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ บันทึกเสียง สกัดตรอยตาม เก็บข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน เป็นหน้าที่ของสถาบันการเงินที่ต้องรักษาความลับของลูกค้าให้มากที่สุดด้วยเหตุผลทางการตลาดในการให้บริการลูกค้า สร้างความไว้วางใจแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการว่าข้อมูลส่วนตัวความลับต่างๆ จะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อเครดิตทางสังคม ประกอบกับเหตุผลทางความคุ้มครองของกฎหมาย ในเรื่องสิทธิในชีวิตส่วนตัว (Right Privacy) เป็นสิทธิของบุคคลที่จะอยู่ตามลำพังโดยปลอดจากการสอดแทรก หรือแสวงหาผลประโยชน์ในเรื่องส่วนตัวโดยแท้จริงของผู้อื่นนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน อันทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองเรื่องนี้โดยตรง แต่ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย Privacy Act บัญญัติถึงวิธีการเก็บข้อมูลส่วนตัวของบุคคลว่ากระทำได้ด้วยหน่วยงานใด และแจ้งข้อมูลให้หน่วยงานใด รวมทั้งวิธีการเก็บข้อมูลและกำหนดข้อมูลด้วย

⁴⁵ กษมา วังชัย, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการซื้อขายผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 112-113.

มาตรการในการควบคุมอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้หมดสิ้นไปจะเป็นการยาก แต่สมควรจะนำเอามาตรการบางอย่างมาใช้เพื่อเป็นการลดหรือยับยั้งคดีประเภทนี้ลงบ้าง มาตรการดังกล่าว คือ

1. มาตรการที่เป็นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิด

เนื่องจากความไม่รู้เกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทนี้ของประชาชนโดยทั่วไป เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตระหนักถึงลักษณะและภัยอันตรายของอาชญากรรมประเภทนี้ โอกาสที่ประชาชนจะถูกหลอกลวงให้หลงเชื่อโดยมีผลประโยชน์เป็นสิ่งล่อล่อก็ย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย

ดังนั้น ควรจะใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทห้ามประกอบอาชีพบางอย่างแก่ผู้กระทำความผิดหลังจากได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้ว ดังที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 50 ว่า เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไปอาจจะกระทำความผิดนั้นขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นมื่กำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้⁴⁶

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทห้ามประกอบอาชีพบางอย่างแก่ผู้กระทำความผิดจำพวกอาชญากรรมทางเศรษฐกิจภายหลังจากที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้ว คือ

ก. ตัดความสัมพันธ์หรืออิทธิพลทางธุรกิจ ซึ่งทำให้หวนกลับไปกระทำความผิดได้ยากขึ้น

ข. เป็นการข่มขู่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดประเภทนี้ในแง่ที่ว่าอาจจะไม่สามารถประกอบอาชีพลักษณะนี้ได้อีกต่อไป

ค. คุ้มครองสังคมให้ได้รับความปลอดภัยอันเป็นวัตถุประสงค์ของการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

⁴⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาส, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ VS อาชญากรรมธรรมดา,"

2. มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิด

การดำเนินการกับผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ ตลอดจนมีปฏิภาณไหวพริบ วิธีการที่ใช้กับอาชญากรรมธรรมดาจะไม่ประสบความสำเร็จกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นการที่จะควบคุมอาชญากรรมประเภทนี้ให้ได้ผลดีก็ควรใช้มาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย ต้องกระทำโดยหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ทันกับเทคนิค และความทันสมัยของกลวิธีในการประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้ เมื่อเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจขึ้นต้องมีกระบวนการดำเนินคดีที่รวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และขณะเดียวกันก็เป็นการให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากการดำเนินคดีด้วย

ความรู้สึกที่สังคมมีต่ออาชญากรรมนักกฎหมายและนักอาชญาวิทยาพบว่ามีอยู่ 2 นัย คือ

1. อาชญากรรมเป็นผลผลิตโดยตรงของกฎหมายบ้านเมืองก็คือ อาชญากรรมเป็นสิ่งที่กฎหมายสร้างขึ้น อะไรคืออาชญากรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการที่คนทั้งหลายถือว่าเป็นความชั่ว แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนั้นเข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบ้านเมืองถือว่าเป็นอาชญากรรมหรือไม่
2. สังคมเป็นตัวชี้ว่าพฤติกรรมใดเป็นอาชญากรรม กฎหมายบ้านเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการคุ้มครองสังคมให้ได้รับความปลอดภัยเท่านั้น ดังนั้น ไม่อาจจะถือว่าพฤติกรรมใดเป็นอาชญากรรมอย่างแน่นอนตายตัว ช่วงเวลาหนึ่งพฤติกรรมใดที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมก็อาจถือว่าเป็นอาชญากรรม แต่ถ้าเวลาเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมนั้นสังคมยอมรับได้ ก็อาจจะไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบประมวลกฎหมาย ดังนั้น การกระทำจะเป็นความผิดหรือไม่จึงต้องเข้าองค์ประกอบของกฎหมาย แต่ในบางครั้งวิธีการบางอย่างในวงการค้า อาจจะเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายในสายตาของกฎหมายบ้านเมือง แต่สำหรับนักธุรกิจกลับเห็นเป็นเรื่องธรรมดาของการประกอบธุรกิจโดยเชื่อว่าการประกอบธุรกิจการค้านั้นผลประโยชน์ตอบแทนคือ ความมุ่งหมายที่สูงสุด แต่ถ้ามองความหมายของคำว่าอาชญากรรมแคบเกินไปแล้ว จะเกิดการแสวงหาประโยชน์จากช่องว่างของกฎหมาย ทำให้ผู้กระทำความผิดสร้างความเสียหายแก่สังคมโดยไม่ถูกดำเนินการ ซึ่งในสังคมไทยนั้นดูเหมือนว่าอำนาจในการบริหารระดับต่างๆ จะมีอยู่มากจนเกินไปโดยไม่ได้จำกัดขอบเขตเท่าที่ควร ฝ่ายบริหารจึงเป็นผู้รักษาและคอยควบคุมผลประโยชน์ต่างๆ อยู่มากมาย ความจริงแล้วข้อจำกัดหรือนิยามของสังคมไทยก็แสดงให้เห็นนิยามชมชอบต่อการหลอกลวง การฉ้อโกง และการเอาเปรียบ แต่ก็น่าประหลาดที่เรามักได้

ยินคำพูดในทำนองที่ว่า “สำหรับกรณีของผมนั้น ไม่ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ก็ได้ ขอเถอะนะ” ซึ่งก็เป็นสูตรของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจสูตรหนึ่งที่นิยมใช้กันแพร่หลายในสังคมไทย การกระทำผิดทำนองนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในที่ลับตาคนเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประชาชนไม่อาจรู้เห็นได้ ผลที่จะตามมาก็คือ ความอ่อนแอของประเทศชาติในทุกๆ ทาง และที่สำคัญที่สุดก็คือเป็นสิ่งขัดขวางบ่อเกิดแห่งความรู้ความสามารถและความฉลาด อีกทั้งบั่นทอนผลผลิตและปิดกั้นอารยธรรม ซึ่งควรจะอยู่ในระดับที่สูงกว่านี้⁴⁷

จากการที่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำของบุคคลผู้มีความรู้ มีความเฉลียวฉลาด มีวิธีและเทคนิคในการปกปิดการกระทำผิด ความไม่หลงเหลือพยานหลักฐานไว้ พยานหลักฐานบางชนิดก็จะอยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ได้อาศัยเทคโนโลยีอันทันสมัยในการประกอบอาชญากรรม อาทิเช่น เทป หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งความน่าเชื่อถือนี้ นำหนักในการรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ยังคงมีปัญหาอยู่ในชั้นองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบางประเภท เช่น อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พยานหลักฐานจะอยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่ อาชญากรรมบัตรเครดิตก็จะมีปัญหาในกลุ่มผู้เสียหาย ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งจะอยู่กับที่ไม่นาน และเกิดปัญหาในการนำตัวผู้เสียหายมาเบิกความ ซึ่งการสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนส่วนใหญ่จะพยายามให้จับกุมจำเลยได้เสียก่อนเพื่อเป็นการสืบพยานต่อหน้าจำเลย แต่การจะจับกุมผู้ต้องหาได้บางครั้งก็ต้องใช้เวลา เมื่อถึงเวลาที่จับกุมได้ก็ปรากฏว่าติดตามตัวผู้เสียหายมาเป็นพยานไม่ได้ หรือติดต่อได้แต่ไม่ยินยอมมาเป็นพยาน ซึ่งหากผู้เสียหายกลับต่างประเทศไปแล้วก็จะมีสภาพบังคับผู้เสียหายได้ หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการซื้อขายผลผลิตผลลวงหน้าจะเกิดปัญหาที่ประชาชนไม่ยอมมาแจ้งความดำเนินคดี เพราะผู้เสียหายหวังเพียงให้ได้เงินทุนคืนเท่านั้น ทำให้ค้นหาพยานหลักฐานได้ยาก เมื่อได้มาก็อาจเป็นเพียงเล็กน้อยเนื่องจากการปกปิดพยานหลักฐาน การกำหนดให้ภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยตกแก่โจทก์นั้น ทั้งที่พยานหลักฐานมีอยู่ค่อนข้างน้อยหรือไม่หลงเหลือพยานหลักฐานไว้ การพิสูจน์จึงเป็นไปได้ยากก่อให้เกิดปัญหาในการที่จะนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ จึงไม่เป็นการเหมาะสมกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหากับองค์กรในการพิจารณาพิพากษา

⁴⁷ อรรถนพ ชูบำรุง, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, หน้า 81-82.

การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีธรรมดาแล้วนั้นจะมีความล่าช้าในการดำเนินคดีเนื่องจากไม่มีขั้นตอนในการเตรียมพยานหลักฐานให้พร้อม จะเลื่อนคดีเนื่องจากขาดพยานหลักฐานมาสืบพยาน ซึ่งคดีที่ล่าช้าก็จะทำให้พยานหลักฐานต่างๆ สูญหายหรือหลงลืมไปได้ทำให้ความน่าเชื่อถือลดน้อยลง การพิสูจน์ความผิดก็จะทำได้ยากขึ้น การพิจารณาคดีในองค์การในการพิจารณาพิพากษาก็มิได้นิ่งพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดปัญหาที่การรับฟังพยานหลักฐานไม่ราบรื่นรับฟังไปในคราวเดียวกัน การประติดประต่อเหตุการณ์ไม่ไปในคราวเดียวกันเกิดปัญหาต้องศึกษาข้อเท็จจริงที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ผู้พิพากษาต้องบันทึกคำพยานลงในเครื่องบันทึกเทปซึ่งก็ได้บันทึกข้อความทั้งหมดเป็น แต่เพียงสรุปใจความที่พยานได้เบิกความไว้ แต่ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีข้อปลีกย่อยมากมาย ซึ่งข้อเท็จจริงบางอย่างก็ยังไม่ขึ้นไปสู่ศาลสูงให้ได้วินิจฉัยเป็นเหตุให้ขาดความแม่นยำในการลงโทษ ประกอบกับพยานหลักฐานบางอย่างยังไม่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถรับฟังได้อย่างชัดเจน ทำให้มีปัญหาในการใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน และกระบวนการพิจารณาที่เป็นระบบกล่าวหาทำให้ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง แต่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจหาพยานหลักฐานให้ชัดเจนแน่ชัดเป็นไปได้ยาก ซึ่งระบบกล่าวหาไม่เอื้ออำนวยต่อระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดพ้นข้อกล่าวหาไปได้ แต่หากศาลลงมาช่วยในการค้นหาความจริงโดยใช้ระบบไต่สวนเข้ามาผสม ตรงไหนที่ศาลเห็นว่ายังไม่ชัดเจนก็ทำให้ชัดเจนก่อนตัดสินคดี

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4023/2542 โจทก์ฟ้องจำเลยโดยตั้งฐานความผิดไว้สองฐานความผิด โดยประสงค์ขอให้ลงโทษข้อหาใดข้อหาหนึ่งเพียงข้อหาเดียว แต่ปรากฏว่าคดีนี้จำเลยให้การรับสารภาพ โจทก์ไม่สืบพยาน ศาลฎีกาเห็นว่าโจทก์ไม่สืบพยานจึงลงโทษไม่ได้ ซึ่งความผิดตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร อันเป็นความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหลักเลี่ยงภาษีอากร ในเรื่องนี้ความบกพร่องจะอยู่ที่โจทก์ แต่หากองค์การในการพิจารณาพิพากษาไม่ลงมาช่วยในการค้นหาความจริง ก็ไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ทั้งๆ ที่รู้อยู่แล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง แต่ศาลก็ยังยกฟ้อง อันเป็นการแพ้ชนะในทางเทคนิคไม่ใช่ข้อเท็จจริง

จากกระบวนการยุติธรรมของไทยได้กำหนดให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกานั้น ได้มีข้อจำกัดอยู่เพียงเล็กน้อยก่อให้เกิดปัญหาคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาเป็นจำนวนมาก ทำให้กว่าคดีจะเสร็จเด็ดขาดถึงที่สุดก็ต้องใช้ระยะเวลา

นาน ก่อให้เกิดปัญหาด้านประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ผู้กระทำความผิดยังคงยวนวอลอยู่ได้นานจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด

คดีที่มีความสำคัญจะมีพยานเป็นจำนวนมากที่ต้องมาเบิกความ การเบิกความก็จะต้องใช้ระยะเวลาอันกว่าจะเสร็จการพิจารณาในแต่ละปาก หากแก้ไขให้มีการเสนอบันทึกคำพยานแทนการเบิกความแล้วนำกระบวนการสืบพยานมาประกอบย่อมส่งผลดี ทำให้กระบวนการพิจารณามีความรวดเร็วขึ้น การที่พยานต้องมาเบิกความซ้ำๆ กันหลายครั้ง หรือต้องมาศาลแล้วเลื่อนคดีพยานก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีใครอยากให้ความร่วมมือต่อกระบวนการยุติธรรม

เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะมีหน้าที่ต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย มีอุปสรรคในการที่จะทราบการกระทำความผิดเพื่อดำเนินการจับกุม ซึ่งส่วนใหญ่มักจะทราบความผิด เมื่อล่วงเลยมาถึงขั้นปรากฏความเสียหายแก่ประชาชน การค้นหาหลักฐานก็จะเป็นไปได้โดยยากจึงไม่เป็นการป้องกันความเสียหายแต่จะเป็นแต่เพียงการปราบปรามมากกว่า และในชั้นพนักงานอัยการก็ต้องใช้เวลาในการศึกษาหาข้อมูลต่างๆ เพื่อทำเป็นคำฟ้องเสนอต่อศาล ก็อาจจะต้องให้ผู้เสียหายและผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินคดีต่อไป แต่ที่สุดผู้กระทำความผิดจะได้รับการปล่อยตัวหรือถูกลงโทษก็จะอยู่ที่กระบวนการขององค์กรในการพิจารณาพิพากษา แต่โดยลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะแตกต่างกับอาชญากรรมธรรมดา กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีจึงยังไม่เหมาะสมกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นชาวต่างประเทศ ลักษณะของพยานหลักฐาน ชนิดของพยานหลักฐาน เป็นต้น และระบบผู้พิพากษาจะมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งอยู่เสมอ ทำให้ขาดข้าราชการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ก่ออาชญากรรมที่พัฒนาจนเกิดความชำนาญ และหากความชำนาญเหนือกว่าผู้บังคับใช้กฎหมายก็จะทำให้เกิดปัญหาที่ตามไม่ทันอาชญากร และศาลจะเป็นเพียงผู้รับฟังข้อมูลจากด้านล่างสู่ด้านบน ความเข้าใจในวิธีการหรือเทคนิคอาจจะไม่แม่นยำ ซึ่งยิ่งขาดผู้ที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านสาขาวิชาชีพอื่นๆ มาร่วมปรึกษา ลำพังแต่การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ ศาลก็ต้องใช้ความระมัดระวังเพราะจะมีผู้เชี่ยวชาญทั้งสองฝ่ายมาเบิกความให้เป็นผลดีกับฝ่ายของตน ศาลก็ต้องเป็นคนกลางที่จะต้องรับฟังและชี้แจงนำนักคำพยานให้ตี ซึ่งบางครั้งการปรับบทกฎหมายหรือข้อเท็จจริงอาจเกิดความสับสน ศาลก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากกระบวนการยุติธรรม ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในระบบกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานสุดท้ายที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่ง คือ ราชทัณฑ์ ที่จะต้องเข้าไปฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ หากปรับปรุงให้เป็นพลเมืองดีอยู่ได้ในสังคม

ต่อไปย่อมจะสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างมาก จึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของหน่วยงานราชทัณฑ์อีกเช่นกันที่จะทำอย่างไรให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีให้ได้ต่อไป ซึ่งควรที่จะแยกผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ต่างหาก เพื่อมิให้เกิดการคบหาและถ่ายทอดไปสู่ผู้กระทำความผิดประเภทอื่น

ประกอบกับแนวคิดที่ว่าการลงโทษของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ควรจะมีลักษณะแตกต่างกับอาชญากรรมธรรมดา เพราะ

1. พฤติกรรมของนักธุรกิจที่สร้างความเสียหายจากการทำผิดกฎหมายโดยการหลอกลวง การปลอมแปลง การฉ้อโกง แม้ว่าหลักเสรีภาพทางการค้าและมองว่าผู้ที่บริโภคได้รับความเสียหาย เพราะผู้บริโภคไม่รู้จักเลือกใช้บริการ ซึ่งไม่ใช่ความผิดของผู้ประกอบการและผู้ให้บริการ แต่การฉ้อโกงได้สร้างความเสียหายมากส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ

2. สาธารณชนมักไม่ค่อยมีการรวมตัวเพื่อมีประชามติต่อต้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะอาจมองว่าพฤติกรรมของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไม่น่ากลัวและไม่เห็นมโหฬารเท่ากับอาชญากรรมธรรมดา และสื่อมวลชนมักจะไม่ค่อยได้เสนอข่าวสารในเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างเช่นอาชญากรรมธรรมดา แต่ในปัจจุบันมีการเสนอข่าวกันมาก แต่ก็เป็นการรับทราบภายหลังจากที่ความเสียหายได้เริ่มเกิดขึ้นมาแล้ว และสาธารณชนจะมองว่าเพราะการเสนอข่าวหรือการออกมาให้คำแนะนำเป็นเหตุทำให้เขาได้รับความเสียหาย

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีปัญหาที่กฎหมายตามไม่ทันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การจู่โจมโทรศัพท์มือถือ ประเทศไทยเราไม่มีกฎหมายโดยตรงที่จะดำเนินการได้ เพราะฉะนั้น จะตีความว่าเป็นเช่นเดียวกับกระแสไฟฟ้านั้นไม่ได้ เนื่องจากประเทศไทยเราไม่มีกฎหมายเฉพาะ จึงต้องนำพระราชบัญญัติคมนาคมมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด